

Tartu Ülikool
Filosoofiateaduskond
Kultuuriteaduste ja kunstide instituut
Etnoloogia osakond

Maria Tappo

Tantra Eestis

Bakalaureusetöö

Juhendaja prof Art Leete

Tartu 2014

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Allikad.....	5
2. Tantra – mõiste tõlgendused	7
3. Tantra praktiseerimise ajalugu	11
3.1 Tantristlikud praktikad.....	11
4. <i>New age</i> tantra Läänes	12
5. Tantra ajalugu Eestis.....	18
6. Tantraõpetajad Eestis – ülevaade ja lühitutvustus	21
7. Intervjuude analüüs.....	27
7.1 Tantra tähendus.....	28
7.2 Teekond tantrani	30
7.3 Tantra koolitused Eestis.....	35
7.4 Tantra sobivus eestlastele.....	38
Kokkuvõte.....	42
Summary	44
Kasutatud allikad	45
Kasutatud kirjandus	45
Internetiallikad	48
Välitöömaterjalid	49
Lisa 1.....	49
Lisa 2.....	51
Lisa 3.....	52

Sissejuhatus

Minu bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, mis on see idamaadest pärit, Läänes levinud ning kiiresti populaarsust koguv, kuid samas raskesti defineeritav ja paljudele mõistmatuks jääv tantra. Töö teiseks eesmärgiks on uurida tantrat Eestis, lähtudes hüpoteesist, et tantra Eestis on sümbioos algsest, Indiast pärit õpetusest ning Läänes levinud *new age* tantrast. Erinevus Eesti ja Lääne tantra vahel võib tuleneda sellest, et Eestis on tantra aastaid noorem nähtus, kui Läänes, ning nende algus- ja kujunemislood on erinevad.

Oma bakalaureusetöös annan esmalt ülevaate tantra arenemisest Indias ning selle hilisemast levimisest Läände ja *new age* tantra tekkest. *New age* on üldnimetus erinevatele vaimsetele liikumistele Läänes, mis arenesid 20. sajandi teisel poolel. Mõiste hõlmab nii Ida kui Lääne vaimseid ja metafüüsilisi traditsioone, kohandades neid Lääne inimesele sobivaks, näiteks sidudes neid erinevate eneseabi ning psühholoogiliste praktikatega (Drury 2004: 12).

Ajaloo ja teooria osas toetun peamiselt tantra uurijatele Hugh B. Urban (2011. *The Power of Tantra: Religion, Sexuality and the Politics of South Asian Studies* ja 2003. *Tantra: Sex, Secrecy, Politics And Power In The Study of Religion*) ning David Gordon White (2000. *Tantra in Practice*).

Töö konkreetsemaks eesmärgiks on analüüsida tantrat ning tantra praktiseerijaid Eestis. Tantrat Eestis uurisin välitöid tehes, tegin aasta jooksul intervjuusid erinevate tantra praktiseerijate ning õpetajatega, samuti osalesin seminaridel, tantrat tutvustavatel õhtutel Tallinnas ja Tartus ning uurisin selleteemalisi veebilehti. Peatükk, mis räägib tantrast Eestis, toetub peamiselt välitöödelt saadud empiirilisele materjalile.

Minu huvi teema vastu tekkis pidevalt lugedes ning kuuldes uutest tantra kursustest ning õpetajatest Eestis. Suur osa tööst on pühendatud tantrale Eestis ning erinevatele lähenemistele, asjaga seotud inimeste arusaamade ning teadmiste, samuti läbiviidavate koolituste uurimisele. Viimastel aastatel on tantra Eestis kiiresti

populaarsust kogunud, on mitmeid erinevaid tantra õpetajaid ning viiakse läbi loenguid, kursuseid, koolitusi. Minu huvi oli muuhulgas välja selgitada, kui suur seos on Eesti tantra õpetajate praktikatel algse, India tantraga või õpetavad nad pigem Lääne inimesele sobivamaks tehtud *new age* tantrat. Küsimuskava, mida kasutasin, jaguneb kaheks: esmalt küsisin intervjuueeritavalt tema tausta kohta, kuidas ta jõudis tantrani ning mida ta teab selle ajaloost, teiseks on küsimused koolituste kohta, mida intervjuueeritav läbi viib (või milles on osalenud).

Eestis on mitmeid raamatuid tantrast kirjutanud Ingvar Luhaäär. Nii oma nime kui pseudonüümide Valev Mirtem ja Ülev Valder all on ta välja andnud ligi sada teost, nendest paljud teemadel sakraalerootika, seksuaalenergia ja tantra. Mõned näited: Ülev Valder „Tantristlikud jumalused. Kes on kes tantrabudistlikel pühapildidel“ (Intuiitivteaduste kool 2012), Ülev Valder „Minu tantra“ (Intuiitivteaduste kool 2012), Ülev Valder „Tantristliku seksuaalsuse füsioloogilised alused. 1-3“ (Intuiitivteaduste kool 2011), Valev Mirtem „Välg lootoses. Erootika läbi aegade“ (Olion 1990) ning autobiograafiline romaan Ülev Valder „Hiiepoeg“ (Ingvar Luhaäär 2011). Samuti on ta inglise keelest tõlkinud Osho raamatu „Tantra. Vaimsus ja seks“ (Egregor 1994)¹. Käesoleva töö käigus temaga tehtud intervjuu lõigud on tähistatud *Luhaäär 2012*.

Tantrast on raamatu kirjutanud ka Moses Somananda Maimon („Tantra ehk seks hingele“ Pilgrim 2013), Eestis praktiseeriv tantra- ja joogaõpetaja. Temaga tehtud intervjuu lõigud olen käesolevas töös tähistanud *Maimon 2012*.

Bakalaureusetöö jaotub kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis proovin vastata küsimusele, mida kujutab endast tantra. Toon välja erinevate teadlaste definitsioonid. Esimene peatükk annab ülevaate ka tantra ajaloost ning tantra praktiseerimisest Indias, samuti kirjeldan tuntumaid praktikaid. Töö terviklikkuse huvides koondasin ühte peatükki tantra teooria ning ajaloo, sest need on lähedalt seotud.

Töö teine peatükk tutvustab tantra jõudmist Läände ning *new age* tantrat, mis on levinud peamiselt Ameerikas. *New age* on antud töös samatähenduslik mõistetega neotantra (uustantra) ning uus vaimsus, mida mõned mu informandid kasutasid.

¹ Osho (1931–1990) on üks 20. sajandi tuntumaid ja provokatiivsemaid vaimseid õpetajaid. Eesti keeles on ilmunud veel tema raamat „Tantra. Ülim mõistmine“ (Pilgrim 2012).

Viimases peatükis tutvustan tantrat Eestis, analüüsin tehtud intervjuusid ning nende põhjal tutvustan erinevaid õpetajaid. Samuti kirjeldan tantra koolituste läbiviimist ning erinevusi – sarnasusi õpetajate puhul. Põgusalt kirjutan ka tantra ajaloost Eestis, tuginedes peamiselt intervjuudest saadud infole ning ka vähesele kirjalikule materjalile, mis leida õnnestus.

1. Allikad

2012. aasta kevadel tegin kümme poolstruktureeritud suulist intervjuud tantrat praktiseerivate või varem praktiseerinud inimestega. Intervjueeritavateks valisin tantraga erinevatel viisidel seotud isikud, et saada tantrast Eestis võimalikult mitmekülgne pilt, eriti tantra koolitustest ning nende läbiviijate taustast. Samuti on esindatud erinevad vanused, ning naised ja mehed on vastajate hulgas võrdselt.

Küsimusi oli viisteist, mõned nendest olid mõeldud vaid tantra õpetajatele ning koolituste läbiviijatele. Intervjuud olid vabas vormis, järgides küll üldjoontes küsimuskava, kuid mitte sellest rangelt kinni pidades. Soovisin, et informandid räägiksid just seda, mis nende arvates on tantra puhul oluline. Nimetaksin neid pigem vestlusteks kui intervjuudeks. Muidugi oli suhe iga informandiga erinev, näiteks olin kahega neist käinud enne koos nädalasel matkal. Matka jooksul sain juba nii mitmetelegi küsimustele vastused, ehkki intervjuud läbi viies rääkisime need teemad üle ning lisandus uut infot. Seega sain üsna põhjalikult tutvavaks nende lähenemisega tantrale. Matka käigus oli ka hea võimalus jälgida, kuidas suhtleb ning tegutseb koos tantristliku elustiiliga paar. Sellest intervjuust kujunes ka üks pikemaid ning andmemahukamaid, mis paneb mõtlema, kas oli tegu lihtsalt juhusega, et need kaks intervjueeritavat soovisid tantrast nii pikalt vestelda või oli meie matkal koosveedetud aeg muutnud minu rolli uurijast-intervjueerijast lihtsalt vestluskaaslaseks. Lisaks intervjuule sain neilt ka viis lehekülge materjale, kus on kirjas nende nägemus tantrast ning selle praktiseerimisest. Seda kirjalikku informatsiooni kasutan analüüsis intervjuuga võrdse allikana (käesolevas töös tähistatud *Thule Lee 2012* ning *Grünberg 2012*). Teise intervjuu, mis kujunes väga

pikaks, viisin läbi samuti varasemalt tuttava isikuga, seega taaskord ilmselt minu kui uurija roll hajus ning vestlus muutus vabamaks.

Kolme informandiga tegin nende soovil intervjuud e-maili teel. Saatsin neile küsimuskavad, millele sain kirjalikud vastused. Üks neist informantidest, tantraõpetaja Marika Tamm, oli just rääkinud tantra teemadel Raadio 2 saates „Halloo, Kosmos“. Seega lisaks tema saadetud vastustele leppisime kokku, et transkribeerin ning kasutan ka saate materjale, mis paljuski ühtivad minu esitatud küsimustega (käesolevas töös tähistatud *Tamm 2012*).

Intervjueeritavatest neli tegelevad aktiivselt tantra praktiseerimise ning kursuste läbiviimisega. Kaks intervjueeritavat on elukaaslased ning nendega viisin läbi paarisintervjuu, kus nad vastasid küsimustele kordamööda, täiendades üksteist. Samas analüüsisid nad ka üksteise käitumist tantristina ning vastastikkust mõju, rääkides, kuidas tantrat praktiseerivate inimeste kooselu toimib ning mille poolest erineb traditsioonilisest kooselust.

Kaks intervjueeritavat on tantramassöörid, tegeledes sellega igapäevaselt- see on nende sissetuleku allikas ning elustiil². Üks küsimustele vastaja oli aktiivne tantra kursustel osaleja ning samuti aitas neid läbi viia. Samuti oli paar vastajat, kes on tantraga aktiivsemalt tegelema minevikus, siis kui tantra Eestis alles levima hakkas (1990ndad). Kaks intervjueeritavat omasid tantraga väga põgusat kokkupuudet, mõlemad olid käinud ühe korra mitmepäevastel tantra kursustel.

Kursuste kohta sain informatsiooni korraldajate kodulehtedelt, samuti internetileheküljelt www.vikerkaaresild.org ning suhtlusvõrgustikust Facebook, kus ühinesin teemakohaste gruppidega Tantra ning Tantratee³. Informatsiooni sain ka Raadio 2 saatest „Halloo, Kosmos“, www.hallookosmos.ee, kus käisid erinevatel aegadel tantrast ja oma tegemistest rääkimas neli Eesti tantra koolitajat, kes olid kõik samas ka mu informandid, seega sain lisainfot nendega juba läbi viidud intervjuudel kuuldudele.

² Tantramassaaž on Läänes koos tantra levikuga tekkinud massaažiliik. Sellele viidatakse üldiselt kui erootilisele massaažile, mille aluseks on iidne idamaine massaažikunst (Michaels, Johnson 2006: 45).

³ Vastavalt <https://www.facebook.com/groups/103909759702295/> ning <https://www.facebook.com/groups/417179308308133/>

Töö kirjutamise ajal olen pidanud ka päevikut, kirjutades üles teemaga seotud info, näiteks teinud märkmeid tantrat tutvustavatel seminaridel. Oma töös viitan päevikusse kogutud materjalile – KM 2013 ja KM 2014.

2. Tantra – mõiste tõlgendused

Tantral on palju erinevaid tähendusi ja tõlgendusi, toon siinkohal mõned näited. Tantrad on religioossed tekstid, mis oma keerulise keelekasutuse ning sümbolismiga on siiani paljuski uurijatele mõistatuseks. Tantra on teadus, mis uurib universumi ning energiat selles – kõik universumis on energia. Paljude jaoks on tantra kiirtee valgustatuseni, kuna tantrat praktiseerides on väidetavalt võimalik jõuda valgustatuseni juba ühe eluea jooksul ning seda elu nautides, mitte läbi askeesi või enese piiramise. Kõige levinum arusaam läänes on, et tantra on müstiline idamaine seksuaalne praktika, täis esoteerilisi saladusi, mis on muidugi väga põnev ning paljudele ongi see algne põhjus tantra kursustele minekuks. (Märkmed tantraõpetaja Moses Somananda Maimoni loengu põhjal, KM 2013)

Intervjuusid läbi viies sain aru, et tantrat üheselt defineerida ei saagi, niipalju kui oli intervjueeritavaid, oli ka erinevaid definitsioone. Sama on kirjutanud Hugh Urban oma teoses „The Power of Tantra“ – ta intervjueeris sadu preestreid, pühendunuid (isik, kes järgib kindlat religioosset õpetajat), gurusid (sanskriti keelne mõiste, tähistamaks õpetajat või meistrit) ja pühamehi (isik, kellele omistatakse üleloomulikke võimeid) ning sai pea kõigilt erineva vastuse küsimusele „mis on tantra?“. Näiteks intervjueeris ta kahte preestrit Kāmākhyā templis, kellest üks ütles, et tantra on põhiolemuselt *mantra* (ehk loits, lause või silpide kombinatsioon, millel usutakse olevat maagiline vägi), hääle ja vibratsiooni jõud, mida jumalanna Kāmākhyā kummardamisel kasutatakse⁴. Teine preester vaidles kohe vastu, et see ei

⁴ Kāmākhyā on üks olulisimaid jumalannasid tantrismis. Kāmākhyā'le pühendatud tempel asub Guwahati linna lähedal, Assamis, Indias. Vt ka <http://www.kamakhyaemple.org/>

ole tantra, sõna *tantra* tuleb sõnadest *tan* (ingl k *body*) ja *man* (ingl k *mind*), seega tantra on keha ja meel koos, terviklik inimene vaimses praktikas. Vestlust pealt kuulnud kolmas (mitte-tantristlik) pühamees sekkus seepeale, öeldes, et tantra on väga halb, ebapuhas asi, mida seostatakse pettuste ja trikkidega, millega rumalaid tüssata. Seega võib leida erinevaid, vastuolulisi arusaamu tantrast ka ühest templist, peegeldades tantra muutumist ja arenemist läbi aja. (Urban 2011: 5-6)

Väga hea ülevaate tantrast annab Davis Gordon White'i koostatud raamat „Tantra in Practice“ (2000), milles käsitletakse nii tantrismi⁵ olemust, määratlust, mandalat (rituaalne sümbol, tavaliselt kujutab ruutu ja ringi), tantristlikku initsiatsiooni, tantra seost joogaga, tantristlikku seksi ning ajalugu. White'i (2000: 3) sõnul väljendavad tantrad (mis on tekstid) selgelt, et pühakiri on väga oluline täiend gurult saadavatele suusõnalistele õpetustele ning ainult praktika, ilma tõlgendava teooriata, on justkui kaart ilma selgitusteta - praktikas kasutatavate erinevate elementide tähendust teadmata on need kõigest tühjad žestid.

Hinduismis ja budismis on tantrad religioossed tekstid, mis sisaldavad vaid pühendunutele mõistetavaid salaõpetusi. Budismis nimetatakse tantrateks üht osa pühakirjast, mille autorsus omistatakse Buddhale, kuid mis on tegelikult loodud Indias peamiselt ajavahemikus 7.–10. sajandini. Tantrad on vadžrajaana (ehk tantristliku budismi) põhilised kirjalikud allikad. Neil on mahajaana suutratele⁶ sarnane ülesehitus ning neis järgitakse mahajaana põhilisi sihte ja seisukohti, näiteks buddhaks saamine teiste olendite hüvanguks. Tantrad rõhutavad aga suutratest enam rituaalide, sümbolite, mantrate ja kujustamise⁷ tähtsust (Ida mõtteloo leksikon, 2006).

⁵ Tantrism – tänapäeva Lääne termin tantraga seotud hinduismi ja budismi voolude tähistamiseks; budismi kontekstis kasutatakse sageli vadžrajaana sünonüümina.

⁶ Mahajaana (skr *mahāyāna* ‘suur sõiduk’), Indias 1. saj. e.m.a – 1. saj. m.a.j tekkinud budismi suund, mis tõstis esile Buddha õpetuse universaalse iseloomu ning taunis individuaalset vabanemist tähtsustavat konservatiivset budismi. Mahajaana alustekstideks on mahajaana suutrad. (Ida mõtteloo leksikon 2006)

⁷ Kujustamine (skr, pl *bhāvanā*), budismis meelearjutus, mis kitsamas mõttes tähendab kujundlikul mõtlemisel põhinevat visualiseerimist, laiemas tähenduses aga meelearjutust üldse. Inglisekeelse termini *meditation* mõjul on see mõiste sageli tõlgitud ka meditatsiooniks. Kujustamisobjektiks võib olla mingi budismi mõiste (nt sõbralikkus v kaastunne) või konkreetne visuaalne kujund (nt mandala). Viimast rakendatakse eriti vadžrajaanas. (Ida mõtteloo leksikon, 2006)

Ka tantristlikus džainismis on olulisel kohal mantrad, mida rituaalide käigus lausutakse, samas kujustamine oluline ei ole. Erinevalt hinduismi ja budismi tantristlikele vooludele ei ole džainismis välja arenenud alternatiivset tantristlikku teed vabanemiseni (Cort 2000: 417). Vabanemine (ingl k *liberation*) ehk nirvaana tähistab vaimse tee ülimat eesmärki – vabanemist sansaarast ehk ümbersündide ahelast (Ida mõtteloo leksikon, 2006).

Tantristlike kommete mõistmise võti seisneb White'i sõnul mandalas, energiatega võrgus (ingl k *grid*), mis esindab jumalike ja demonlike, inim- ja loomaimpulsside kustumatut voolu universumis, kuna neil on nii konstruktiivsed kui ka destruktiivsed vastasmõjud. Mandala on kui vahend, mille kaudu inimesed saavad jumalikkusega kontakti saavutada ning seeläbi reaalsust üliinimlikust vaatenurgast kogeda. Mandala võrgustik on kolmemõõtmeline: selle keskel ehk kosmose tipus asub ülim jumalikkus (nt jumal, jumalanna, bodhisattva⁸), võrgustiku energia allikas ning alus. Kõik teised osalised, sealhulgas praktiseerijad, asuvad madalamatel energia- ja teadvuse tasanditel, kiirates kõrgemast keskpunktist alla- ja väljapoole. Tantristliku universumi üheks tuntumaks mandalaks on hindu tantristlikku usutalituse kuuluv Śrī Chakra ehk Śrī Yantra⁹ – ideaalselt tasakaalustatud kolmemõõtmeline geomeetiline kujund üheteistkümne läbipõimunud kolmnurgaga, mis on ümbritsetud ringi ja ruuduga (Vt lisa 3). Ka budismi ja džainismi tantristlike usukommete mandalates järgitakse samu struktuurilisi ja dünaamilisi põhimõtteid. (White 2000: 9–11)

Ka mitmed teised teoreetikud ning tantra praktiseerijad võrdlevad tantrat võrgustikuga, kus kõik osalised on omavahel seotud. „Tantral on kõige kohta midagi öelda nii praktilise kui ka metafüüsilise koha pealt, sest lõppkokkuvõttes on kõik teemad spirituaalses maailmapildis omavahel seotud. Tegelikult tähendabki tantra omavaheliste seoste võrgustikku. [...] Sanskriti keeles tähendab sõna *tantra* 'lõimelõnga' – mis koob kõik seostevõrgustikuks kokku. [...] Kõik peegeldub

⁸ Bodhisattva on budismis inimene või mõni muu olend, kes on otsustanud saada buddhaks ehk vabaneda ümbersündide ahelast ning vabastada ka kõik olendid ümbersündimisest ehk kannatusest (Ida mõtteloo leksikon 2006).

⁹ Vt nt <http://www.sriyantraresearch.com>

kõiges, universaalne makrokosmos leidub individuaalses mikrokosmoses. [...] ...iga viimane kui asi universumis on kõige muuga seotud“ (Maimon 2013: 16-17).

Tantristlike õpetusi on erinevaid, üheks kõige kõrgemaks neist peetakse Kašmiiri šaivismi (šivaismi). Šivat nähakse selles õpetuses kõigi tantristlike teadmiste jumaliku allikana ning kõigi asjade mittedualistliku duumana. Bhairava on üks Šiva nimedest ning etteruttavalt võib mainida, et siit ka Eesti suurima joogakooli nimi (Maimon 2013:31).

Seega võib tantra all mõelda nii praktikaid, vaimset õpetust, teadust energiast, tekstide ja traditsioonide kogumit ning muud. Leian, et järgnevad definitsioonid võtavad hästi kokku nii tantra teooria kui ka praktika. Võttes aluseks Madeleine Biardeau definitsiooni, ütleb André Padoux, et tantra teoreetiline aspekt on püüdlus panna *kāma* (kirg, inglise k *desire*) igas selle sõna tähenduses vabanemist teenima ning mitte ohverdada vabanemise lootuses seda maailma. *Kāma* ja selle maailma kõigi aspektide rakendamine, et saavutada nii maised kui üleloomulikud naudingud (*bhukti*), võimed (*siddhis*) ning vabanemine selles elus (*jīvanmukti*) viitab tantristliku meistri kindlale seisukohale kosmose suhtes, mis läbi ta tunneb kuuluvust mikro- ja makrokosmiliste seoste kõikehõlmavasse süsteemi (Padoux 1986: 273). Padoux definitsioon keskendub tantristlike praktikate eesmärkidele, White'i definitsioon käsitleb ka tantristliku praktika olemust: „Tantra on aasiapärase uskumuste ja kommete kogu, mis, toimides põhimõttel, et meie kogetav universum ei ole midagi muud kui seda universumi loova ja säilitava jumaliku energia konkreetne ilming, püüab seda energiat inimese mikrokosmoses loovatel ja vabastavatel viisidel rituaalselt omandada ja juhtida“ (2000: 8–9).

3. Tantra praktiseerimise ajalugu

Hinnangud tantra vanuse kohta on erinevad, nii teadlaste kui ka praktikute hulgas. Teadlaste hulgas on enim levinud arvamus, et tantra on pärit Indiast, 4.-5. sajandist e.m.a (Eliade 2009 [1958]: 200; Lorenzen 2002: 33; White 2000: 20).

Tantra praktiseerijaid on olnud nii Indias, Hiinas, Jaapanis, Tiibetis, Nepalis, Bhutanis, Pakistanis, Sri Lankal, Koreas ja Mongoolias, aga ka Kambodžal, Birmas ja Indoneesias. Mitte ühestki keskaegse hinduismi, budismi ega džainismi vormist pole puudunud ka mõni tantristlik komponent. White'i sõnul väidavad paljud, et tantrism kuulub tegelikult läänemaailma valdkonda ning on terminina samamoodi Aasia traditsioonidele peale surutud nagu hinduism India peamistele uskumustele ja usukommetele. Teised võrdlevad tantrismi aga pimedaid mehi ja elevanti käsitleva India mõistujutuga, mille kohaselt sõltub iga mehe (teadlase) ettekujutus elevantist (tantrast) sellest, millist elevanti kehaosa (konkreetset tantristlikku traditsiooni) ta katsub (uurib), ning seetõttu on iga ettekujutus teistest ka väga erinev. Lisaks on veel olemas läänemaailma diletandid ehk n-ö isehakanud tantristlikud ettevõtjad, kes tegelevad sellise „toote“ edendamise, nagu seda on tantristlik seks, mida nad (ja ka nende klientuur) peavadki ainsaks tantra vormiks (White 2000:4). Tantristlik seks on osa *new age* tantrast, millest tuleb juttu järgmises peatükis.

3.1 Tantristlikud praktikad

Tantristliku rituaali keskmeks on *pancamakara* ehk viis M-i (sanskriti keeles algavad kõik viis sõna tähega 'm'): *madya* (vein), *māṃsa* (liha), *matsya* (kala), *mudrā* (kuivrõstitud vili, inglise k *parched grain*) ja *maithuna* (seksuaalvahekord)¹⁰. Neist esimest nelja peetakse afrodisiaagiks (aine, mis suurendab seksuaalset iha), mis viivad viiendani, reaalse või sümbolse seksuaalvahekorra. Seksuaalne ühinemine tähendab siin teadlikkuse liikumist immanentses transtsendentsusesse (reaalsusest jumalikkusesse). (Young 2004: 135; Urban 2003: 40)

¹⁰ Budistlikus tantras kasutatakse sõna 'mudrā' ka naissoost tantra praktiseerija kohta. Tantra õpetaja S.B. Dasgupta arvab, et ka siinkohal peaks 'mudrā' tõlge olema 'naine' (Dasgupta 1995: 23).

Tantra jaotub kaheks haruks, parema ja vasaku käe tantraks. Parema käe tantra (*Dakshina Marga*) on askeetlikum tee, kus välditakse kõike keelatud, samas kui vasaku käe tantra (*Vama Marga*) hõlmab ka tabuks peetavaid elemente. Teoreetiliselt on siis nii, et parema käe tantra kasutab esimese nelja puhul aseaineid ning viiendat (seksuaalvahekord) visualiseeritakse. Siinkohal peab mainima, et tihti kasutavad ka vasaku käe tantra järgijad nii aseaineid kui ka visualiseerimist, seega tekib küsimus, milliseid riituseid (kui üldse) tantrikad (ka tantrist, vilunud tantra praktiseerija) siis ikkagi päriselt tegid. Tantra tekstidele on omane mitmetähenduslikkus, keeruline keelekasutus, eriti selles, mis puudutab tantra praktiseerimist, seega on raske kui mitte võimatu öelda, kuidas algselt toimus tantra praktiseerimine. (Young 2004: 135)

4. *New age* tantra Läänes

India oli Inglise koloniaalvaldus, seega esimesed jutud tantrast jõudsid lääne lugejateni läbi koloniaalkirjanduse ning ka ilukirjanduse. Eriti ilukirjanduses kujutati tantrat kui sünget, vägivaldset, üleloomulikku, samas põnevat ja erutavat praktikat India sügavustest (Urban 2003: 109-112). Koloniaalkirjanduse üheks tunnusjooneks ongi etnotsentrism äärealadel elavate paganate kujutamisel. Seetõttu ei saa kindlalt öelda, milliseid kirjanduses kujutatud tantra praktikatest Indias ka tegelikult harrastati.

Tantra akadeemilisele uurimisele pani aluse inglise orientalist Sir John George Woodroffe (1865–1936). Woodroffe (tuntud ka kui Arthur Avalon) on tantra teemadel välja andnud erinevaid tõlkeid, kirjutisi ning kommentaare. Oma töödes on ta tantrat kaitsval positsioonil, lükates ümber nii Euroopa orientalistide kui koloniaalametnike kriitika (Urban 2003: 135-139). Tema roll seega oli ratsionaliseerida ning puhastada tantra mainet kriitilise lääne lugeja ees. Woodroffe'i tööd jätkasid mitmed 20. sajandi tuntud religiooniuurijad, näiteks Mircea Eliade, Heinrich Zimmer ja Julius Evola (Urban 2003: 168).

Uurijate töödega paralleelselt hakkasid läänes 20. sajandil levima tantraga seotud vaimsed õpetused, mille üldnimetuseks on saanud *new age* tantra. *New age* tantra kohta Ameerikas annab väga hea ülevaate Hugh B. Urban raamatus „Tantra. Sex, Secrecy, Politics, and Power in the Study of Religion“ (2003). Peatükis „The Cult of Ecstasy: Melding of East and West in a New Age of Tantra“ kirjutab Urban, et tantra hakkas jõuliselt läänemaailma imbuma 20. sajandil. Juba sajandi algul pani Pierre Bernard¹¹ alguse äärmiselt skandaalsele, vastuolulisele ja Ameerikas laialdaselt meediakajastust leidnud liikumisele „Tantrik Order in America“. 1960ndateks ja 1970ndateks aastateks oli tantrast tänu lääne artistidele (nt Jimi Hendrix ja Mick Jagger) saanud juba tuntust kogunud „moesuund“, mis kujunes justkui „ekstaasi kultuseks“ – seksuaalsuse ja spirituaalsuse ideaalseks kombinatsiooniks. Oma kujunemisloo jooksul on see teinud läbi mitmeid muutusi ning pannud aluse ka mitmele uuele spirituaalsele liikumisele, nagu Ameerika tantra ja neo-tantra. (Urban 2003: 203-204)

Urban peab Ameerika Ühendriikides kolmeks peamiseks tantrismi kujunemise aluseks Pierre Bernardi loodud skandaalset Ameerika tantristlikku ordu (täpsemalt vaata allpool), Aleister Crowley¹² ja tema järgijate seksuaalmaagiat ning 1960- ja 1970ndatel kultuuride vastandumisest tekkinud revolutsiooni ajal tantra võrdsustamist seksuaalse vabadusega. Tantrat hakati alles 20. sajandi alguses Ameerika Ühendriikides musta maagia ja üleloomuliku võime asemel positiivsemas võtmes nägema, käsitledes seda üha enam püüdlusena sensuaalse naudingu ja erootilise õndsuse saavutamiseks. See muutus toimus ennekõike just pärast seda, kui ilmus Richard Burtoni skandaalne tõlge India erootikaõpikust *Kāma Sūtra*. Sellel õpetusel ei olnud tegelikult tantraga mingit seost, kuid viktoriaanlikus maailmas sulandusid tantrate tumedad saladused ja *Kāma Sūtra* ahvatlevad saladused peagi ühte ning võtsid mitu eri vormi. (Urban 2003: 208)

Pierre Bernard (1875-1955) oli esimene inimene, kes Tantra Ameerikasse tõi. Ta lahkus kodust teismeeas, et minna Indiasse vana sanskriti keelt ning vaimsete ja füüsiliste haiguste ravimist õppima. Indias olles pühendati teda tantra saladustesse

¹¹ Vt nt <http://www.tantraworks.com/tantrausa.html>

¹² Aleister Crowley – tuntud ka kui Frater Perdurabo ja The Great Beast 666, oli inglise okultist ja müstik. Vt nt <http://www.aleistercrowley.com/>

ning Ameerikasse naastes hakkas ta hüpnotismi õppima. Aastaks 1900 oli ta juba üsna tuntud selle poolest, et suutis end joogide tehnika abil n-õ surnud olekusse viia. Aastal 1906 või 1907 rajas ta Ameerika tantristliku ordu (ingl k *The Tantrik Order of America*) ning hakkas samas välja andma ka ajakirja *International Journal of the Tantrik Order*. Tema spirituaalse praktika keskmes oli füüsilise keha nauding ning seksuaalnauding täielik vabastamine. Seks (nagu ka tants ja jooga) on spirituaalne toiming, jumalikkuse kogemine füüsilises kehas. Lääne kultuuris, kus seksuaalsus oli alla surutud ja seda peeti loomalikuks himuks, oli Bernard ainus õpetlane, kes tunnistas seksi loomulikku ilu ja võimu. Tema skandaalsete tantristlike praktikate tõttu nimetati ta meedias armastavaks guruks (ingl k *Loving Guru*). (Urban 2003: 206-210)

Urbani arvates (2003: 215) oli Pierre Bernard tantra ajaloos oluline tegelane kolmel põhjusel. Esmalt selle pärast, et ta oli esimene julge, kes tantra Ameerikasse tõi. Teiseks oli ta üks esimesi, kes kujutas tantrat kui midagi peamiselt seksi ja füüsilise naudinguga seotut. Ning viimasena tekitas ta (nagu ka mitmed hilisemad Ameerika tantristlikud gurud) ohtralt skandaale ja kõmu, kujutades tantrat kui midagi väga ahvatlevat ja ebamoraalset.

Peamiseks kanaliks lääne seksuaalmaagia ja India tantra ühendamisel sai 19. sajandi lõpupoole loodud esoteeriline liikumine *Ordo Templi Orientis* (O.T.O.). O.T.O. liikmed uskusid teoriasse, et kui inimene keskendub maagilise seksuaalakti jooksul täielikult orgasmihetkel saavutatavale eesmärgile, siis suudab ta saavutada mis tahes esoteerilise eesmärgi (Urban 2003: 217-218). O.T.O. kõige kurikuulsam liige oli poeet ja kirjanik Aleister Crowley (1875-1947), kelle õpetus on selgeim näide lääne seksuaalmaagia ja India tantra ühendamise kohta. Tema õpetusi saatis kurikuulsus ja skandaalid, nagu ka Bernardi puhul. Arvatakse, et ta oli seotud vasaku käe tantristlike rituaalidega. Tema intensiivseim eksperimenteerimisaeg algas 1914, kui ta osales koos oma homoseksuaalse armukesega mitmel seksuaalriitusel eesmärgiga saavutada spirituaalseid ja materiaalseid eesmärke. Kuigi tal oli mõningaid kokkupuuteid India tantraga, kasutas ta ka teistest allikatest pärit õpetusi ja muutis neid oma süsteemile sobivaks. Näiteks sisaldas tema seksuaalmaagia homoseksuaalset vahekorda, mis puudus peaaegu täielikult India tantrast (Urban

2003: 220–222). ka *new age* tantrale on peetud omaseks eesmärgi saavutada samaaegselt nii spirituaalset kui materiaalset tulu (vaata täpsemalt allpool).

Esimene India guru, kes tantra õpetused Ameerikasse viis, oli Bhagwan Shree Rajneesh (1931-1990), laiemalt tuntud nime all Osho. Tema õpetusi võib nimetada neo-tantrismiks, mis oli sobitatud 20. sajandi lõpupoole Ameerika tarbimiskultuurile. Osho–Rajneesh pakkus oma õpetustes kõike, mida tantralt oodati, näiteks teekonda valgustumiseni ning vaba armastust pooldavat kogukonda¹³. Paljuski tänu Oshole sai tantrast 1970ndatel ning 1980ndatel Ameerikas *new age* kultus (Urban 2003: 236-237). Osho õpetused peegeldavad endas lääne ühiskonna suhtumise muutust seksuaalsusesse 20. sajandi teisel poolel. Muutus oli osa suuremast sotsiaalmajanduslikust protsessist, kapitalismi laienemisest kõigile moodsa kultuuri harudele. Alates 1950ndatest oli seks midagi, mida sai osta (mitte ainult traditsioonilises vormis ehk prostitutsioonina), hästi turustatud säravakaaneline fantaasia. (Weeks 1985: 23-24)

1960ndadeks oli Ameerikas tantrast saanud „popkultuuri ekstaasikultus“ ning levima hakkas seksuaaljooga. Olles *Kāma Sūtra* erootika, Pierre Bernardi seksiskandaalide ja Great Beast 666 seksuaalmaagiaga segunenud, sobitus tantra nüüd hästi Ameerikas parajasti toimuva seksuaalrevolutsiooniga. Tantrat käsitleval kirjandusel oli arutelus seksuaalvabaduse üle oluline roll. 1964. aastal ilmus Omar Garrisoni populaarne raamat „Tantra: The Yoga of Sex“, mis toetas tantristlikke tehnikaid kui kõige kindlamat viisi pikema orgasmi ja parima seksuaalnaudingu saavutamiseks. (Urban 2003: 223–224)

1970ndateks oli Ameerika versioon tantrast saanud oluliseks elemendiks uute alternatiivsete usuliikumiste laines, mida tuntakse ühtse pisut ebamäärase nimetaja – *new age* – all. Termin *new age* viitab sageli erinevate spirituaalsete liikumiste ja elustiilide heterogeensusele (Urban 2003: 226–227).

¹³ Osho õpetusi levitatakse tema õpilaste poolt tänapäevalgi. Toimuvad kursused, on võimalik külastada Osho meditatsioonikeskust Indias ning tema õpetused on raamatutena saadaval enam kui viiekümnes keeles. Osho nimeline rahvusvaheline sihtasutus asub Zürichis ning firma peakorter New Yorgis. Hoolimata guru surmast läheb firmal hästi, teenides \$15 – \$45 miljonit aastas (Carrette, King 2004: 154). Võib öelda, et Osho nimi on saanud populaarseks kaubamärgiks, mida spirituaalsust otsivatele inimestele edukalt müüakse. Vt ka <http://www.osho.com/>

Paul Heelas (1996: 169) on väitnud, et *new age*'i tohutu mitmekesisuse aluseks on mõned ühtsed teemad, mis läbivad mitmeid *new age*'i alla kuuluvaid nähtusi ning millest ta toob välja eneseülistuse ja modernsuse pühaks pidamise. Enese ja modernsuse ülistamisele on hiljem lisandunud ka materiaalse vara, finantsedu ja kapitalismi ülistamine, püüeldes spirituaalsuse ja rikkuse harmoonilise liidu poole. Alates 1970ndatest on see *new age*'i suund üha rohkem populaarsust kogunud ning mitmed gurud on seda oma raamatute ja videotega veelgi populariseerinud. Siinjuures ei ole vist üllatav, et mitmed *new age*'i praktiseerijad on tantra poole pöördunud.

Tantra on oma teekonnal läänemaailma mitmeid muutusi läbi teinud. Tantra Ameerikasse tulekul ja *new age*'i kaasamisel on kaks väga olulist tegurit. Esiteks tantra seostamine püha seksiga. Tantrat on üha rohkem India erootikakunstide (*Kāma Sūtra*), aga ka läänelike erootilis-esoteeriliste praktikatega seostatud ja isegi lootuselt segi aetud. Selle arengu käigus on tähelepanu üha enam seksuaalorgasmi võimu kui tantristliku maagia põhiolomusele koondunud. Teiseks nähtuseks on tantra seostamine laiemal vabastamise mõistega. 20. sajandi lõpuks sai tantra igal tasemel vabaduse (seksuaalse, spirituaalse, sotsiaalse ja poliitilise) sünonüümiks. (Urban 2003: 228–229)

Enamiku tänapäeva Ameerika lugejate jaoks tähendab tantra spirituaalset seksi, mis erineb oluliselt India traditsioonides kujutatud tantra nägemusest, kus seksil on vaid väike tähtsus ning põhiohk on esoteerilistel teadmistel ja viimistletud rituaalsetel detailidel. Praegu on aga nägemus tantrast muutumas: ohtliku võimu ja salajasuse asemel hakatakse seda tajuma pigem tervisliku naudinguna ja vabameelse nähtusena. Näitena selle kohta toob Urban välja nüüdisaegse neo-*tāntrika* (tantra praktiseerija) ja *Kulārnavā Tantra*¹⁴. *Kula* praktika hoiatab asjasse pühendamata massidele saladuste avaldamise ohtude eest. See hõlmab küll seksuaalvahekorra riitusi ja veini tarbimist, kuid vaid rangelt esoteerilises kontekstis; asjasse pühendamata masside puhul viiksid need moraalse allakäiguni. Neo-*tāntrika* nägemus on aga hoopis vastupidine, hüljates vanad rituaalid ja kasutades vaid kõige otstarbekamaid

¹⁴ Kulārnavā Tantra on üks olulistest tantristliku hinduismi tekstidest Indias (White 2000: 347).

tehnikaid, segades need kaasaegsete eneseabivõtetega ja kohandades hilis-kapitalistlikule auditooriumile. (Urban 2003: 203–205)

Selle üle, mis on uus-tantra ning mis on selle eesmärk, on arutlenud ka mu informandid, näiteks:

Uus-tantra, see on siis inimese mingit sorti eneseotsingud või enda lõbustamine või [...] tööstusharu või selline moodne religioon ja selle pealt raha teenimine ja siis, ma ei tea, mulle tundub nii [naerab]. Noh, raha nad ikkagi teenivad, no see on küllus muidugi nende sõnul ja siis need kes tahavad anda küllust nendele teistele ja vastu saada siis teatud elamusi. Ma ei tea kas valgustumine on eesmärk, arvan, et mitte, nendel kursustel, mis kestavad, millel mina käisin see oli ainult kolm päeva, et see ei ole terve elu ja sinu õpetaja ei ole vastassoost õpetaja, lihtsalt üks isik, kes omab teatud usaldusfooni või teiste käest kuulnud mingit usaldusfooni, et tema juures olles sa saad kindlasti mingi muutuse või sul hakkab lõbus või saad midagi uut enda kohta teada. (N 42)

Urban leiab, et tantrast on saanud ideaalne religioon hilis-kapitalistlikule ühiskonnale, sest tantra on iseloomult *tarbija religioon* – vaimsure vorm, mis ei keela, vaid võtab omaks inimeste materiaalseid soove jõukuse, majandusliku edu ning võimu järgi. *New age* tervikuna soodustab „tarbijalikku lähenemist religioonile“, pakkudes laias valikus religioosseid tooteid nagu valmis produkte poeriiulil. Eelnev rõhutab, et igal spirituaalsel poodlejal on vabadus valida ning nii tekib võidukas liit vaimse arengu ning materiaalse naudingu vahel. Urban viitab Feuersteinile, kelle sõnul „kaasaegne ümbrus on kui spirituaalne supermarket“, mis teenindab domineerivat „kiirust hindavat tarbijamentaliteeti“ ning soovi kohe vaimse ning materiaalse rahulduse järele. Olles ideaalne kombinatsioon vabanemisest (skr k. *mukti*) ning naudingust (skr k. *bhukti*), tundub tantra hästi sobivat tarbijaliku mentaliteediga (Feuerstein 1990, ref Urban 2003: 258).

Seega on *new age* tantra kujunemist Läänes mõjutanud paljud tegurid. Esmalt viktoriaanlik hirm tantra kui liiderlikkuse ees, mida põhjustas tantra kirjeldamine inglise koloniaalkirjanduses ning ilukirjanduses, mis oli ilmselt paljuski kirjaniku

fantaasia vili. Teiseks John Woodroffe'i akadeemilised kirjutised, kus ta kaitseb tantristlikku filosoofiat, kritiseerides teiste orientalistide katset tantrat mustata. Lääne lugejani jõuavad ka Woodroffe'i tõlked tantra tekstidest. Tänapäevase *new age* tantra kujunemist mõjutas kindlasti seksuaalse vabaduse tähistamine 1970ndatel Ameerikas. Võib ka väita, et tihti võrdsustati tantrat seksuaalvabadusega.

5. Tantra ajalugu Eestis

Tantra areng Ameerikas on otseselt mõjutanud tantra arengut Eestis, alates 1970ndatel levinud põrandaalusest kirjandusest kuni 1990ndatel vabalt levima hakanud teosteni *new age* tantrast, näiteks Osho raamatud. Eesti keelde on tõlgitud üle paarikümne Osho¹⁵ teose erinevatel spirituaalsetel teemadel, näiteks „Tantra“ (Egregor 1994) ning „Tantra. Ülim mõistmine“ (Pilgrim 2012).

Sellest, kuidas tantra Eestisse jõudis, kindlaid allikaid ei ole. Seetõttu toetun siinkohal oma informantide teadmistele. Ingvar Luhaäär kirjutab oma eluloolises romaanis „Hiiepöeg“ (2011), et üksikuid tantraga seotud teoseid oli Eestis juba 1970ndate alguses. „Erlendile meenus, kuidas ta oli mõned aastad tagasi [1970ndate alguses] viinud Vällile näha tantra kunsti albumi. Rahuldust pakkus teadmine, et vahepeal on maailmas asjad ikkagi arenenud nii, [...] juba leidub ingliskeelseid raamatuid, mis vaatlevadki tantristlikku traditsiooni selle pilguga, mida oleks sealt võtta armuelu rikastamiseks, areneb New Age liikumine. Kahjuks tundub see küll vaimsuse poolest pealiskaudne“ (Valder 2011: 284). Samuti võib tekstist lugeda, et ka Eestis ei olnud 1970ndatel võõras *new age* liikumine.

¹⁵ Eestis on ka kaks Osho Meditatsioonikeskust, Tallinnas ning Haapsalus. Tallinna keskuses on õpetajaks Osho juures õppinud Veet Mano. Nimetatud keskustes toimuvad erinevad kursused, teraapiad ning ühised meditatsioonid. Vt <http://www.manoseminar.ee/>

Küsisin ka informantidelt, kas ja mida nad teavad tantra ajaloost Eestis. Suurem osa küsitlevatest ei olnud sellega kursis, öeldi, et ei ole selle kohta materjale.

Kui Eesti hakkas iseseisvaks saama, siis sai ka [infot tantra kohta]. Vene ajal minu arust Eestis tantrat ei olnud. Jooga asju liikus, jooga on tantra teine külge, nagu mündi kaks külge. Nad võivad kohati väga erinevad olla, aga käsitlevad ühte ja sama eluenergiat, nii et jooga materjale ma olen näinud mingis Nõukogude Naises esimesena ja see aasta oli 1968 vist. (Grünberg 2012)

Toetudes Ingvar Luhaääre kirjutistele võib öelda, et tantra hakkas Eestis rohkem levima 1990ndatel. Samas võib arvata, et see levis Eestis juba 1970ndatel hipiliikumise raames, olles pigem põrandaalune tegevus, mida üksikud asjahuvilised praktiseerisid. Materjale ja infot saadi ilmselt Läänest (Inglismaa, Ameerika), sealt sai alguse *new age* tantra levik Eestis.

Mitmed tantraõpetajad on oma tõlgendustes väga originaalseid mõtteid välja toonud. Tantristideks peetakse ka isikuid, kes võib-olla teadlikult tantristlikku elu ei elagi, näiteks Uku Masing ja Vigala Sass.

Seal [Ülev Valder, romaan „Hiiepoe“, 2011] on üldse kogu Eesti tantra ajalugu, ma pean Uku Masingut Eesti esimeseks tantristiks. Kuigi ta ise oli väga üllatunud, kui ma talle seda ütlesin, aga lõpuks jäi ka nõusse. Tema niisugused väljendid, mõned ütlused, nagu et „Mängin seksuaalsuse nagu jumalariigiga“, see on puhtakujuline tantristlik lausung (Luhaäär 2012).

Siinkohal tekib taaskord küsimus, mis on tantra. Järgnevalt näide, kuidas informant on laiendanud tantra mõistet, seostades enda praktiseeritavat tantrat ning asju, mis seda iseloomustavad sarnase nähtusega Eesti ajaloos.

Ja kui mõelda nüüd ajaloos tagasi, siis on väga vaieldav, aga on olnud kindlasti midagi [tantrast Eestis]. Kõige rohkem on kirjutanud Vigala Sass, oma raamatutes. Tehnikad, mis on sisuliselt tantristlikud, on see „Warraku raamat“, väeraamat ja see „Estide (tšuidide) hingestatud ilm“, väeraamatus on väga täpselt kirjutatud tehnikad, mis sisuliselt on tantristlikud, [...] Ja selles „Estide (tšuidide) hingestatud

ilm“ on väga põhjalikult kirjeldatud viljakusriitusi ja surmaga seonduvaid riitusi¹⁶. [...] Kristlikud ülestähendused on väga palju moonutanud, esimene asi seksuaalsust, teine asi surmaga seonduvaid asju, no ja siis palju muud. [...] kui see raamat läbi lugeda, siis tal annab väga erineva maailmapildi, sellest, mida me üldse oleme lugenud, kas siis idamaade kohta või millegi muu kohta. Nagu ta ise ütleb, see suund mis vaikiti maha või mis on ajaloos kaduma läinud. Tänapäeval keegi ei seosta seda tantraga, aga täiesti puhas tantra on see. [...] Nii et minu arust Eestis on kunagi olnud [tantra]. Mitte Eestis territooriumi mõttes, vaid Eestis kultuuri, ethnose ja juurtena on olnud tantra ja siis on põhjatu auk vahepeal ja nüüd on jälle, teistpidi, aga mitte ühtegi kursust küll Eestis ei ole, kes seda Sassi raamatut mõistaks. (Grünberg 2012)

Ka üks teine informant on maininud seost tantra ning Eesti põlisusu vahel:

On huvitavaid teooriaid ning tõmmatud seoseid, mis ühendavad meie põlisusu tantrismi põhialustega – jumalanna kummardamine, teatud loodusega kooskõlas olevad rituaalid jne. (Tamm 2012)

Tantra vastu on hakanud huvi tundma ka mitmed noored eestlastest seljakotirändurid, kes Indias reisivad. Näiteks Tom Valsberg, kes kirjutab sellest oma raamatus „Kuidas rännata ilma hirmuta“. Ta on Indias rännates käinud ka tantra kursustel, toon siinkohal välja mõned tema mõtted tantrast: „Tantristlik eluviis võtab suhet kui mehe ja naise ühist rännakut läbi elu. [...] On nii selliseid tantra liike, mis tegelevad ainult seksuaalsusega kui ka neid, mis tegelevad lihtsalt koos partneriga teadlikkuse arendamisega ja ühise arenemisega ilma füüsilist seksuaalsust puudutamata.” (Valsberg 2012: 271-272)

Tantra kui Indiast pärit praktika ja õpetuste kogum hakkas Eestis laiemalt levima 1990ndatel. Samaaegselt hakkas siin laiemalt levima ka Ameerika *new age* tantra. Tantraga tutvuti kirjanduse põhjal, tantrakursused said alguse aastaid hiljem. Järgnevalt annan ülevaate Eesti tantraõpetajatest ning nende teekonnast tantrani.

¹⁶ Aleksander Heintalu (e. Vigala Sass) teosed, „Väeraamat I osa (Warraku raamat)“ (2007) ja „Estide (tšuudide) hingestatud ilm“ (I osa 2002, II osa 2007)

6. Tantraõpetajad Eestis – ülevaade ja lühitutvustus

Tantra hakkas eestlaste hulgas laiemalt levima suhteliselt hiljaaegu (aastatel 2009-2010), seega on ka tantrakursused siin üsna uus nähtus. Hetkel on Eestis 4-5 õpetajat/õpetajapaari, kes tegelevad aktiivselt kursuste korraldamise ja juhendamisega. Samuti käivad siin kursusi andmas erinevad Eestis juba tuntud õpetajad välismaalt. Kursuste paljusus ning erinevus annab võimaluse leida endale (kas kursuse tutvustuse või kogemuste järgi) just see sobiv õpetaja, kelle juures soovi korral tantraõpinguid jätkata. Reeglina pakutakse iga õpetaja/koolituskeskuse poolt kursuseid nii algajatele kui ka edasijõudnud praktiseerijatele. Tihti tehakse ka lühikesi, paaritunniseid tutvustavaid tantrakursuseid, kus osalejad saavad baasteadmised tantrast.

2011. aastal Eestis läbi viidud rahvaloenduse küsimustikus oli valdkonna 'usk' all üks 75-st variandist 'tantrism'. Küsitluse järgi on Eestis tantrismi järgijaid 23, neist 10 naist ja 13 meest (<http://www.stat.ee/rel2011>). Selle põhjal ilmselt tantra järgijate arvu kohta Eestis ei saa tõsiseid järeldusi teha, sest enamus tantra praktiseerijaid Eestis (ja mujal) ei pea tantrat usuks ehk religiooniks. Seega on raske öelda, kui palju tantra praktiseerijaid Eestis on. Ülevaate saab anda tantra kursuste arvu kohta, kuid kuna paljude jaoks jääb kursus ühekordseks kokkupuuteks tantraga, siis kindlat statistikat praktiseerijate kohta ei saa ka siinkohal teha.

Järgnevalt kirjeldan erinevaid Eesti tantraõpetajaid ning nende lähenemist teemale. Selgitan välja, kas nad on saanud oma õpetused Indiast (ehk siis lähemal algsele tantra praktiseerimisele) või praktiseerivad pigem Lääne *new age* tantrat. Kirjeldustes toetun peamiselt internetiallikatele (näiteks kursuste veebilehed) ja läbiviidud intervjuudele. Olen osalenud mitmel tantra sissejuhataval kursusel, kasutan allikmaterjalina ka kursustel tehtud märkmeid.

Moses Somananda Maimon, Eesti Bhairava joogakooli rajaja,¹⁷ on pärit Iisraelist, ning tantrat õppinud Indias ja Tais. Spirituaalsus huvitas teda juba noorena, ta luges palju vaimset kirjandust ning õppis võitluskunste, näiteks karate. Moses õppis juurat ja tegi algust juristikarjääriga, kuid leidis, et tema kirk peitub siiski spirituaalsuses. 1999. aastal avastas ta enda jaoks jooga ning alustas õpinguid Indias ja Taimaal. Tema õpetajaks on Agama Joogakooli rajaja Swami Vivekananda Saraswati, kelle käe all ta õppis joogat, tantrismi ning meditatsiooni. Aastal 2007 sai Moses Swamilt viienda taseme õpetaja tiitli Acharya (India õpetustes õpetaja tiitel). Moses on ka kvalifitseeritud hüpnoterapeut, ta omandas kliinilise hüpnoosi ja psühhoteraapia oskused Inglismaal Essexi Instituudis. Viimased 14 aastat on ta õpetanud joogat, tantrat ning mediteerimist. Oma töös järgib ta Kašmiiri šaivismi õpetusi. 2012. aastal andis Swami Vivekananda Saraswati (Mosese õpetaja) Somanandale tema vaimse edenemise tähistamiseks uue vaimse nime, ning sellest ajast ei kasuta ta enam oma ristinime Moses (käesolevas töös Moses Somananda Maimon).

Tantraõpetaja on ka Somananda elukaaslane Liisa Vask. 2009. aastal sattus Liisa esimesele Somananda tantrajooga kursusele Eestis. Sellest sai alguse tema vaimne teekond. Tantra-, jooga- ja meditatsiooniõpinguid jätkas ta Somananda käe all ja Agama Yoga joogakoolis. Talle sai selgeks, et jooga, eriti autentse liini kaudu õppides, on äärmiselt võimas ja praktiline isikliku arengu teadus. Liisa on läbinud Agama Yoga intensiivse 3-kuulise joogaõpetajate koolituse. 2013. aastal, peale kolmeaastast õppimist sai temast ka tantraõpetaja. Enne töötas ta suurfirmas müügijuhina. Eestis sündinud Liisa on Bhairava Yoga kaasasutaja ja tegevjuht ning Tantrafestivali peakorraldaja (tantrafestivali kohta vaata täpsemalt allpool).

Marika Tamm on joogat ja tantrat õppinud erinevate õpetajate käe all ning läbinud ka tantraõpetajate kursuse. Enne tantraõpetajaks saamist oli Marika ettevõtja (õppinud ärikorraldust). Tema vaimne teekond algas 2008. „Otsustasin jätta oma Eesti-elu sinnapaika ning läksin rändama – plaanitud aastasest reisist sai aga rohkem kui kaheaastane sisemine rännak. Oma teel puutusin kokku väga paljude erinevate spirituaalsete õpetajatega, maitseisin nii üht kui teist õpetust, kuid alati jäi justkui

¹⁷ Vt <http://www.bhairavayoga.com>

midagi puudu või oli midagi liiga palju. Tantraga lähemalt tutvust tehes aga tundus, et just see elufilosoofia ning praktika on täpselt see, mida olin otsinud. Tantra õpetas mind leidma enda seest vabaduse, lihtsuse ning väe – seda nii vaimselt kui füüsiliselt. Kuna kõige selle tagajärjel minu enese- ning maailmatunnetus nii oluliselt muutus, tekkis tagasipöördumatu kirg ja armastus selle teema vastu. Ja soov seda lihtsat õpetust ka teistega jagada.¹⁸ Hetkel (kevad 2014) tegeleb Marika tantraõpingutega ning koolitusi läbi ei vii.

Tantraõpetaja Thule Lee, keda teatakse ka Leesoja nõiana, on enda kohta öelnud: „Kogu teadliku elu olen arendanud oma võimeid. Tegelen riituste, loitsu, märkide vaatamise ja ravitsemisega. Vaatan maailma läbi taju ja tunnetuse. Iga märk on minu jaoks enne – kui elada pidevalt riituste ja ennete maailmas, siis saab olla iseenda ja maailmaga kooskõlas. Elan metsas, kaugel inimestest. Vaikuses, pimeduses ja loomulikus vabaduses. Olen õppinud Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas kolm aastat, rebinud end lahti akadeemilisest õppimisest, võtnud selle teadmisenähtuse kaasa ja tulnud oma juurte juurde, kus ma ka tegelikult kogu aeg olin. Iseseisvalt täiendan end pidevalt inimpsüühika saladuste uurimisega. Mulle meeldib luua uusi psühhotehnikaid ja praktilisi harjutusi. Otsin võimalusi, kuidas väga sügavalt lõõgastuda, kuidas pääseda ligi oma alateadvusele ja veel varjul olevatele võimetele. Elan teadmises, et täna on esimene päev mu allesjäänud elust. Ja kui juba on ärgatud, siis päeva juhin ise. Elan jooga ja tantra elulaadis, kus valikud ja mustrid mu ümber on olulised.“¹⁹ 1996. aastal hakkas Thule Lee järjepidevalt tegelema joogapraktikaga, sellest ajast algas ka tantristlik elukäsitlus. Koos elukaaslase Erik Grünbergiga hakkas ta korraldama jooga- ja tantralaagreid ning läbi viima tantristlikke riituseid.

Erik Grünberg on tegelenud tantristliku elukäsitlusega alates 1988. aastast. Tema maailmavaadet on tugevasti mõjutanud klassikalised loodusteadused ja kvantfüüsika, lisaks näiteks Kašmiiri šivaim ning katsed ühendada Ida ja Lääne mõttelaadi. 1987 lõpetas ta Tartu Meditsiinikooli massaaži kursuse ning 2000. aastal Tartu Ülikooli

¹⁸ <http://tantra.ee/marikast>

¹⁹ <http://leesoja.ee/index.php/korraldajad>

Arstiteaduskonna proviisorina (magistrikraad farmaatsia erialal).²⁰ Temaga tehtud intervjuu põhjal võib ka öelda, et Erikul on väga sügavad teadmised tantrast ning tantra ajaloost, samuti teistest idamaistest praktikatest.

Tantraõpetaja ning igasuvisel tantralaagri korraldaja Peeter Liiv tegeleb peale tantra ka paljude muude praktikatega. „„Oma pidevalt avarduvasse harjutustikku olen „riibinud koort“ kogu maailma mulle kättesaadavast liikumiskultuurist (Hiina, India, Tiibet, Vana-Germaani jt), seda vajadusel muutes ja täiendades.“²¹ Ta on muuhulgas raadioajakirjanik, toimetaja ja alternatiivsete liikumiste aktivist. Liiv oli Eesti esimese *new age* ajalehe „Päikesetuul“ (1990-1995, 2001-2004) asutaja ning toimetaja. Aastal 2002 alustas ta oma saatesarjaga „Traditsiooni Tarkus“ Klassikaraadios.

Mitmed intervjuudes mainitud Eesti õpetajad, näiteks Crystal Ra Laksmi,²² on kursusi andnud ka koos välismaiste õpetajatega. „Tulin Norrast, lugesin lennukis artiklit Saksamaa ökoküla kohta, kus tehakse ka tantrat. Uurisin järele ja nädala pärast olin seal. Aasta pärast [aastal 2009] tõin maale Lokiano ja hakkasin tantrakursuseid korraldama. Nii pea kolm aastat. Hiljem lisandusid ka Niten ja Santoshi. Koostööd lõppesid kuna sain oma väega kontakti ja ei kummardanud neid kui gurusid.“²³ Crystal Ra panuseks Eesti tantrasse võib pidada mitmete välismaa õpetajate ning seega ka uut moodi õpetuste maaletoomist.

Eestis käivad kursuseid andmas mitmed välismaised tantraõpetajad. Järgnevalt annan ülevaate kolmest Eestis rohkem tuntud õpetajast. Ka käesoleva töö raames tehtud intervjuudes on neid korduvalt mainitud.

Tantramassaaži Eestisse toojaks võib pidada Saksamaalt pärit tantraõpetajat Lokiano't. Ta käib Eestis kursusi andmas ning mitmed tema õpilastest siin tegelevad

²⁰ Samas

²¹ http://www.elukestevareng.com/index.php?option=com_content&view=article&id=30&Itemid=19

²² <http://crystalralaksmi.com/eesti>

²³ <http://crystalralaksmi.com/eesti/tag/crystal-ra-laksmi/page/11>

tantramassaažiga.²⁴ Oma töös on ta inspiratsiooni saanud Osho lähenemisest tantrale. Lokiano on olnud huvitatud keha ja vaimu kokkusulamise tehnikatest aastaid. Ta elab Saksamaa ühes kurikuulsamas ökokülas Zegg, mille peamiseks eesmärgiks on ühendada seksuaalsus ja vaimsus. Lokiano on Berliinis tantragrupi liige, kus katsetatakse ning läbitakse erinevaid kehalisi tantristlikke tehnikaid, mis aitavad inimestel liikuda oma vaimu ja keha süvakihtidesse, et tunnetada ja olla oma kehaga rohkem harmoonias ja kodus.²⁵ Lokiano kursustel on käinud ka mõned mu informantidest. Tema praktika eripäraks peetakse rahulikku meditatiivset lähenemist ning rohket tööd energiatega.

„Lokiano tahab rohkem energiatööd, energeetilist. Crystal tahab võtta asja kuidagi kiiremini või lõbusamalt ja tantsulisemalt. Ta on tantsu ka sinna juurde pannud tavaliselt. Lokiano on rohkem meditatiivne. [...] Nad on tegelikult kõik erinevad. Et Niteni ja Santoshi kursused on tantsulised rohkem, et tantsulisi elemente on juurde toodud rohkem. Samamoodi on ta Osho baasil üles ehitatud, see Niteni ja Santoshi algpõhi, ka Lokianol on põhielemendid Osholt kõik pärit, lihtsalt see lõppviimistlus.”
(M 39)

Eespool mainitud Niten ja Santoshi on tantraõpetajad, kes viivad kursusi läbi koos. Eraldi toimuvad Niteni tantrakursus meestele ning Santoshi naistekursus.

Santoshi Amor on lõpetanud arhitektuurikooli ja peale seda suundus ta Indiasse eneseotsingutele. Ta on elanud 16 aastat Osho rahvusvahelises keskuses Punas, Indias ja arendanud end läbi tantra, loomingulise tantsu ning meditatiivsete teraapiate. Viimased kümme aastat on ta olnud naiste kursuste läbiviija, tantra ja meditatiivse teraapia gruppide juhendaja Indias ja mujal maailmas. 2009 veetis ta aasta Tiibeti kloostrites mediteerides ja tulles välja sellest sügavalt tähendusrikkast kogemusest kohtas ta oma praegust partnerit Nitenit, kellega nad jagavad oma tantra kogemust armastajatena, hingekaaslastena ja tantra kursuste korraldajatena. Santoshi on ka andekas tantsija, tants on tema jaoks kui meditatsioon. Seetõttu on ka tema kursused tantsulisemad.²⁶

²⁴ Vt veel nt <http://www.tantratee.ee/TANTRAMASSAAZ>

²⁵ <http://www.teraapia.com/?atopic=2&article=7414>

²⁶ <http://www.tantratee.ee/Santoshi-Amor>

Santoshi partner Dhyan Niten on kvalifitseeritud tantraõpetaja, kes omab 15 aastat kogemust kehateadlikkuse, meditatsiooni, tervendamise ja teraapia valdkonnas. Oma tööst räägib ta nii: „Tantrat ei saa õpetada, seda tuleb üle kanda. Seda ei saa õppida, kuid seda saab kogeda ja sügavalt tunda. Minu töö ei ole ainult meetodite pakkumine, vaid veelgi tähtsama - eluviisi. Läbi mängu, loomingulisuse, pühendumise ja vaikuse, luuakse turvaline ja toetav keskkond, kus osalejad saavad kontakti sellega, kes nad tegelikult on.“²⁷

2013. aasta suvel toimus Eestis esimest korda tantrafestival²⁸. Rahvusvahelise kolmepäevase tantrafestivali algatajaks on Eesti suurim jooga- ja tantrakool Bhairava Yoga, koostöös tunnustatud rahvusvahelise jooga- ja tantrakooliga Agama Yoga, mille peakeskus asub Tais.

Festivali korraldajad pidasid üritust igati kordaläinuks: „Võimas, vägev, vabastav – vau vau vau. Just selliste sõnadega kirjeldasid oma kogemust sellel nädalavahetusel aset leidnud Eesti esimese tantrafestivali osalejad! Festival oli imeline, kaunis ja unustamatu kogemus! Festivali raames toimus 40 töötuba ja loengut 14 erineva õpetaja poolt. Osalejaid oli vähemalt 11 riigist. Turuplatsi täitsid meil 40 müüjat oma mõnusate looduslike toodetega! Festivali aitasid ellu viia 16 sponsorit ning 24 vabatahtlikku! Kokku nautisid festivali 603 inimest!“²⁹

Festivalil viisid loenguid ja praktilisi töötubasid läbi Moses Maimon ja Liisa Vask Bhairava joogakoolist, Marika Tamm, Peeter Liiv, Thule Lee ja Erik Grünberg. Lisaks välismaa tantra meistrid, näiteks Swami Vivekananda Saraswati ja Maha Ananda tantristlikust Agama joogakoolist Taist³⁰. Seega olid kohal oma õpetusi jagamas kõik Eesti tuntumad tantraõpetajad.

Tantrafestival toimub Eestis ka 2014. aasta suvel. Programmis on üle 40 loengu, töötoa ja muu sündmuse. Oma teadmisi jagavad 15 õpetajat ja sama palju esinejaid kuuest riigist. Tutvustav lõik ürituse Facebooki leheküljel: „Osalejaid sadades üle

²⁷ <http://www.tantratee.ee/Dhyan-Niten>

²⁸ Vt <http://tantrafestival.ee>

²⁹ Vt <https://www.facebook.com/tantrafestival Estonia>

³⁰ Samas

ilma! Rikkaliku naeru, lusti ja intrigeerivate momentidega! Alkoholi- ja tubakavaba! Just selline saab olema suve kõige kuumem sündmus! Tantra – see on võrgustik, mis ühendab, ja Tantrafestival on sündmus, kus leiad sõpru, avastad saladusi, õpid tundma ennast ja oma partnerit ning lood endale imelisi ekstaatilisi hetki.“ Festivali Facebooki lehe on meeldivaks märkinud üle 1100 inimese.

Eestis on korraldatud ka tantra suvelaagreid. Tavaliselt on kolm kuni neli päeva kestvad laagrid kusagil maalilises maakohas, toimuvad töötoad. Näiteks Viljandimaal 2012. aasta suvel toimunud tantralaager „Adekvaatus lähisuhtes“ ning 2013. aastal „Tantra – Teadliku Armastuse alussambaid“³¹. Laagrites toimused erinevad töötoad erinevate praktikute juhtimisel, nendest tuntuim Peeter Liiv.

7. Intervjuude analüüs

Esimene osa mu küsimustikust puudutas tantrat üldisemalt ning informandi suhet tantraga, teine osa käsitles tantra koolitusi Eestis. Küsimustikus oli 15 küsimust, millest töö käigus intervjuude vastuseid analüüsid moodustus kolm alateemat.

Esmalt küsisin tantra mõiste tähenduse ning ajaloo kohta, eesmärgiga teada saada, kas informandi arusaam tantrast peegeldab pigem traditsioonilist tantrat või kaasaegsemat *new age*-i versiooni. Informantide arvamusi tantra ajaloost Eestis vaata eespool.

Järgmine alateema on informantide isiklikest kokkupuudetest tantraga. Kuidas jõuti tantrismini ning kelle juures on seda õpitud (tantra õpetajatelt küsisin ka, kelle õpetustele nad oma töös toetuvad).

Kolmas alateema räägib tantrakursustest Eestis. Uuris, mida kursus endast kujutab, mida seal tehakse ning mis eesmärgiga kursusele minnakse.

³¹ <http://www.elukestevareng.com>

7.1 Tantra tähendus

Tantra mõiste tähendustest ning erinevatest tõlgendustest kirjutasin eespool. Käesolevas peatükis uurin tehtud intervjuude põhjal, kuidas on tantra lahti mõtestanud mu informandid.

On laiemaid ja kitsamaid definitsioone, aga ma pean päris heaks ka seda kui öelda, et tantra on siis igasugune vaimne õpetus, religioosne ei pruugi ka olla, mis kuidagi kasutab seksuaalsust. Enamus vaimseid õpetusi suhtuvad seksuaalsusesse põlglikult, aga tantra võiks olla siis üldnimetus selliste vaimsete õpetuste kohta, mis positiivselt suhtuvad seksuaalsusesse ja kasutavad seda energia allikana. Kitsamas mõttes ajalooliselt võib öelda muidugi, et õige tantra on siis hinduistlik või budistlik tantra [...]. Aga jah, mina võtan seda asja nii laias laastus, et väga erinevat on tantrat, isegi Eestis on väga erinevaid tantra tegijaid. Ma ei pea õigeks lähtuda niimoodi, et üks on nüüd õige tantra ja vale tantra, sugugi mitte. Kui see õpetus kasutab kuidagi seksuaalenergiat, siis on ta tantra. (Luhaäär 2012)

[Tantra on] *seksuaalenergia ergastamine ning selle muundamine elujõuks ja vaimseks energiaks. (M 59)*

Seks tantras ei ole muidugi ainult *new age*'ile omane, seksuaalsuse ja seksuaalenergiaga on tantrat alati seostatud. Tantra on teadus sellest, et kõik on energia. Seksuaalenergiat tuleks rakendada enesearenguks, et lõpus jõuda ideaalis valgustumiseni ning seda [seksuaalenergiat] mitte raisata, sest teda on vaid piiratud hulk. Energia liigub tšakraid mööda keha üles, see on tantrates kirjas (Moses Somananda Maimoni loengul tehtud märkmed, KM 2013).

Üks informant toob oma vastuses täpselt välja, mida ta peab traditsioonilise tantra praktiseerimise ning *new age* tantra erinevuseks:

Ma arvan, et tantra on mingisugune religioon, kus on õpetaja ja õpilane ja see on kuskilt idamaalt pärit ja õpetaja on alati vastassoost ja õpilane viibib tema juures kogu elu, siis lõpuks läbi aastakümnete siis kui inimene juba hall ja vana on, see

õpilane ja õpetaja on ammu surnud, siis see õpilane saab loa olla ise õpetaja, siis valib endale vastassoost õpilase ja siis nad niimoodi valgustuvad koguaeg, elu lõpus saavutavad mingi valgustatuse läbi raskete treeningute ja harjutuste. Ma ei tea kas nad siis elust on ära lõigatud, suhtlevad ainult oma õpetajaga või õpilasega või pühenduvad sellele, umbes selline arusaam on mul sellest religioonist. [...] Nendel kursustel, millel mina käisin, see oli ainult kolm päeva. See ei ole terve elu ja sinu õpetaja ei ole vastassoost õpetaja, lihtsalt üks isik, kes omab teatud usaldusfooni või teiste käest kuulnud mingit usaldusfooni, et tema juures olles sa saad kindlasti mingi muutuse või sul hakkab lõbus või saad midagi uut enda kohta teada, midagi sellist. (N 42)

Enamus tantra praktiseerijaid ei pea seda religiooniks – rõhutatakse pigem tantra teaduslikku külge (õpetus, kuidas energiasid suunata ning kasutada isiklikuks arenguks). Mõned intervjuueeritavad siiski mainisid, et ajalooliselt on tantra olnud seotud erinevate religioonidega, näiteks budism.

Ma mõtlen, et tantra võib-olla ongi selline sügav sisemine tunnetus, et kuidas enda minani jõuda, mina tunnetusele lähemale, selle usalduseni enda suhtes, see ongi tantra. (M 39)

Ja tantra eelkõige õpetab seda, kuidas jõuda tagasi oma algse olemuseni, selleni, kellena me oleme sündinud siia maailma. Läbi siis nende iidsete tekstide ja läbi meditatsiooni, erinevate harjutuste ja praktikate, et see on tantra. (N 34)

Intervjuudest tooksin veel välja: tantra on teadlik kohalolu, teadvuse avardumine ning vabadus – viimane nii vaimu tasandil kui ka füüsilisel tasandil. Vabadus olla mina ise.

Minu jaoks tantra on ühtsus, [...] tunda ennast osana kõigest, osana universumist. Kuidas sulanduda, kuidas tajuda paremini maailma energiasid, peenenergiasid, universumi energiasid ja kuidas sünkroniseerida neid, enda ja kõiksuse energiasid. Ja kuna maailma alus on armastus, selles ma olen veendunud, sellel teel on meil palju

arenda isiksustena. Võimalus arendada endas ka seda armastust ja üksolemise tunnet, seda sulandumist, ütleme nii. (M 47)

Et see [tantra] tähendab siis teadvuse laienemist ennast kui ka kõiki neid vahendeid, meditatsioonid, erinevad tehnikad, rituaalid mida kasutatakse teadvuse laiendamiseks. Teiste sõnadega, igal ühel on mingi raam, maailma nägemises ja enese tunnetamises, ja siis tantra mõte on seda raami kas siis lõhkuda või laiendada, noh lõhkumine on ka tantra omane ja väga kiire aga seda peab oskama, see on rohkem riskiga seotud, ta on kiirem ja rohkem on võimalusi kuidagi valesti teha. Et kindlam on teda lihtsalt laiendada. (Grünberg 2012)

Seega peetakse tantraks nii tagasijõudmist enda algse olemuseni, enda minani. Samas ka enda teadvuse laienemist tuleb lõhkuda raamid, läbi mille oleme harjunud maailma nägema. Eesmärgiks on tunda ennast osana ühtsusest, osana universumist. Seejuures enda mina, enda omapära kaotamata.

7.2 Teekond tantrani

Mitmed vastajad leidsid tee tantrani läbi teiste vaimsete praktikate, jooga, esoteeriliste õpetuste (näiteks saades infot mõnel kursusel). Intervjueeritavate hulgas oli ka neid, kelle jaoks kokkupuude tantraga oli ühekordne kursusel käimine, seega võib nende vastustest välja lugeda pigem esialgset analüüsi, hinnangut kursuse ning korraldaja kohta.

Mul oli lihtsalt vaja kuhugi minna võib-olla lõbutsema ja siis mind saadeti sinna ja ma mõtlesin, et lähen vaatan mis seal tehakse. Ilma eelteadmisteta mis see üldse on, lihtsalt läksin toauksest sisse ja siis mulle öeldi, et kui sa oled läbinud tantra kursuse siin, siis su elu ei ole enam kunagi endine ja kõik on muutunud absoluutselt, see on nagu süütuse kaotamine. Ma mõtlen, kui ma sealt välja tulin pärast, siis mul ei olnud mingit süütust kaotatud, teadsin ammu kõike seda, mis seal toimus. Aga võib-olla mõned teised inimesed tõesti kaotavad seal süütuse, selle vaimse süütuse. (N 42)

Oli ka vastuseid, milles käsitletakse tantrat kui elustiili, loomulikku olemist, sel puhul ei toodud välja kindlat viisi, kuidas tantrani jõuti. Tantrat peavad siinkohal vastajad loomulikuks elu osaks.

Ütleme tantra kui seksuaalsus oli minu jaoks kuskil kolmeaastaselt olemas, et niipalju kui ma ennast mäletan, ma olen mõistnud seisundite muutusi, kõike seksuaalselt. Naine on ikka naine, väiksena ka, seksuaalses mõttes naine. Ja enda energiad ka töötasid, minul oli väiksena samasugune seksuaalsus, kuigi viljastumisvõimet ei olnud. Ja teine külg, tantra ei ole ju ainult seksuaalsus, ma väiksena kaldusin sellistesse seisunditesse kus ma tahtsin olla üksi, et rahule jäetaks, ja sa saad minna sellistesse huvitavatesse eufooriatesse, iseenesest, sageli ka ilmastiku tõttu. Näiteks üks kindel teema oli minu jaoks hästi soe suvine vihm, sageli on sooja vihma ka viljakusriitustel naisenergiaks peetud, vanadel rahvastel, et see ei ole midagi imelikku. [...] Ja võib-olla järgmine etapp oli minu jaoks – tähendab see seksuaalvajadus toimis koguaeg edasi, niipalju kui ma ennast mäletan, aga see meditatiivne osa tuli järgmisena siis kui ma avastasin selle hatha jooga harjutuste jutu seal Nõukogude Naises, ma arvan see oli 68 aasta, tähendab ma sain selle hiljem kätte, sest siis [st 1968] ma olin kaheaastane. [...] Ja siis mingisuguse kolmanda äratundmise ma leidsin siis, kui ma vene sõjaväes olles, see oli aastal 1985, lugesin, eestikeelne raamat oli, Jeremei Parnov „Pronksnaeratus“. [...] Ja seal oli räägitud see tantra viie elemendi rituaal lahti, ta ei olnud tegelikult lahti räägitud, oli lihtsalt nii, et nagu India ja Tiibetis need moodsad tantrikud kasutavad, siis veini ja naisi, selleks, et jõuda [...] aga kogu see kirjeldus ja kõik mis sinna juurde kuulus, see nagu lõi mul lahti, aastal 85 vene sõjaväes. Ja siis oli nagu kolm reaalsust, see sõjavägi, Eesti, mis on su päritolu ja see kolmas reaalsus, tantra; nii et kolm ruumi nagu. Ja sealt läks suhteliselt kindlalt edasi, järgmine oluline asi oli Osho „Vijnana Bhairava Tantra“. (Grünberg 2012)

Uurisin, kelle juures informant tantrat õppis ning kelle õpetustele toetub oma töös (kui informandiks oli tantraõpetaja). Nende küsimustega soovisin teada, kui paljud Eesti tantraõpetajatest on õppinud ja järgivad *new age* tantra põhimõtteid ning kui paljud traditsioonilist India tantrat. Samuti soovisin teada, kas ning kui hästi on nad

kursis teiste Eesti tantra õpetajate tööga. Juhul, kui vastajaks ei olnud õpetaja või koolitaja, siis kohandasin küsimust ning uurisin, kelle juures nad on õppinud ning kas oskavad välja tuua selle õpetuse eripära, näiteks midagi nende jaoks huvitavat.

Mõnedel kursustel olen käinud. Esiteks ma olen väga introvertne ja lihtsalt praktiline kogemus näitab, et olenemata valdkonnast inimese käest mul on väga raske õppida. Võtad hea põhjaliku raamatu, kohe asjad õnnestuvad. [...] Aga kui sa ei kasuta õpetaja juhtnööre, siis sa pead ise kõik viltumineku korrigeerima! (Grünberg 2012)

Minul ei ole ka kedagi kes on õpetanud. Ma olen mõelnud, et ma pean arendama ennast niipalju ise, et kui tuleb õpetaja, siis ma saaks tema õpetustest aru. Teine asi on see ka, et õpetaja peab hästi sobima, tema elustiil peab sobima. Mul on selline tunne ka, et kui sa hakkad õpetajat järgima, siis see õpetus kas sobib sulle või mitte, kui mitte siis see õpetus hakkab piirama, on see rumal õpetaja kultus. Ma tahaks sellist õpetajat, kes tuleb maha ja käib poriste jalgadega mööda maad, et ei istu trooni peal. Eestis on sellised õpetajad, kes tahavad kõrgemal, tooli peal istuda, nagu naljakas, et õpetaja peaks kasvama üle sellest, et teda kummardatakse. (Thule Lee 2012)

Vastupidiselt eelnevatele näidetele tõi suurem osa vastajatest välja nimekirja koolitusi, kus nad on käinud.

Minu esimene õpetaja, kes lõi kogu minu varasema maailmapildi värisema on Nityama - nimetaksin seda vaimseks ärkamiseks. Vahepeal õppisin pikalt neotantrat maailma kõige tunnustatumate õpetajate juures. Lisaks õppisin Tais Agama Joogakoolis tantrat. Margo Anandi juures (Margo on Osho otsene õpilane ning tema esimene tantra gruppide juhendaja) on minu arvates neotantra koolidest kõige parem tasakaal vaimsuse ja seksuaalsuse vahel. Seda kasutan palju oma õpetustes, sest see tundub Eesti inimestele kõige vastuvõetavam proportsioon olevat. Minu kõige kallim õpetaja, kellega oma õpinguid nüüd sügavuti jätkan, on Uma Inder, kes õpetab hinduismi põhist iidset ning algset tantrat ühe integreeritud tervikuna koos ajurveeda ning hatha joogaga. See on see, mida ma oma igapäeva praktikas kasutan, see on see, kuhu ma ise tantra teekonnal edasi arendan. (Tamm 2012)

Seega on tantraõpetaja enda jaoks avastanud mitmeid erinevaid tantra liike, mida oma töös kasutada, ehkki põhirõhk on hinduismi tantral, on ta õppinud varasemalt ka neotantrat, mida oma töös kasutab. Erinevatest õpetustest endale sobiva kokku panemine on *new age*-i praktikatele omane. Sarnane segu Läänest ja Idast pärit teadmistest ning praktikatest peegeldub ka Eestis aegajalt käivate välismaa tantraõpetajate poolt läbiviidavate kursuste ülevaates.

Vastuväiteks sellisele kohandatud tantra levikule on teise tantraõpetaja arusaam, et oma õpetajalt saadud tantra õpetusi ei tohiks muuta:

Tantra on väga kindel tehnika, iidsest Indiast pärit teadus, mida ei tohi muuta. Teadus, mis töötab hämmastavalt, see võib muuta inimest täielikult, positiivses mõttes. Peavad olema kindlad teadmised, tantral on omad allikad, mida antakse õpetajalt õpilasele edasi kindlal viisil (Maimon 2012). Moses Maimoni õpetaja on guru Swami Vivekananda Saraswati. Maimon järgib India traditsiooni, mille järgi antakse õpetused gurult õpilasele, kes hiljem, olles gurult nõusoleku saanud, neid teadmisi omakorda edasi õpetab.

Erinevatelt õpetajatelt ning uskudest endale sobiva õpetuse kujundamine ei ole tänapäeval ainult *new age*'i eripära, nagu järgnev arutlus näitab.

Usueluliselt, ma nimetan ennast kõikide uskude uskujaks, ma leian, et aeg on juba niikaugemale arenenud, et me peaksime kogu inimkonna religioossest kogemusest kõik parema välja sõeluma ja seda siis kasutama, mitte et üks usk on õige ja see on meil see põhiline. Niisamuti ma olen ka kõigist tantristlikest õpetustest püüdnud leida kõike väärtuslikku, ma olen vist Eestis ainukene inimene, kes on aastast aastasse püüdnud kogu inglise keelse tantra alase kirjanduse endale hankida ja läbi töötada. (Luhäär 2012)

Ka Eesti tantramassöörid kasutavad oma töös erinevatelt õpetajatelt saadud teadmisi, mitte ühte kindlat praktikat või õpetust. Kõige olulisemaks õpetajaks peetakse siiski Lokianot, kes on tantramassöör. Tema õpetusi kombineeritakse erinevatelt tantrakursustelt saadud teadmistega.

Ma hakkasin seda massaaži siis edasi arendama ja õppima veel, et ma olen siis kokku õppinud kolmelt õpetajalt, kes seda siin Eestis on õpetanud ja lisaks siis tudeerinud interneti teel seda, need võimalused on ka hästi kättesaadavad praegusel ajal, et erinevaid videoid ja raamatuid selle kohta uurinud, et ma olen hästi palju ka ise selle kohta juurde õppinud. [...] minu õpetajad on olnud Lokiano, tema lähenemisviis ongi energia- ja kehatöö, et tema oli siis see massaažiõpetaja ja tema toetub suuresti ka Wilhelm Reichi³² õpetustele selles praktikas ja tal on hästi pikad kogemused massaaži ja energiatöö alal. Praegu siis seal Saksamaa Zeiggi ökokülas on siis armastuse maja, seal ta siis korraldab ka neid nn tantra kogunemisi, et inimesed üle maailma käivad sinna kokku ja saavad seal tantrat viljeleda. Siis teine õpetajatepaar on Santoshi ja Niten. Nende lähenemine ongi siis eelkõige Osho õpetustele tuginev. Seal on 12 ehuliselt tähtsat aspekti siis, mida nad oma kursustel siis tasakaalustavad, et inimene suudaks leida vaimse tasakaalu ja seal on kõik läbi mängulise võtme on need kursused. Kolmandaks suureks õpetajaks ja guruks võiks siis pidada Moses Maimonit, tema toetub oma õpetustes hästi palju jooga harjutustele ja õpetustele. [...] Kuna ma massaažiga tegelen, siis ma kasutan kõige rohkem Lokiano õpetusi. Ütleme siis nii, et ma olen kõigist neist õpetustest loonud oma terviku, et Lokiano muidugi domineerib, see energia- ja kehatöö, aga siis ka hästi palju seda Moses Maimoni õpetusi samamoodi, et neid ma ka väga palju olen kasutanud. (N 34)

Ka teistes intervjuudes mainiti välismaa õpetajatest Lokianot, tantraõpetajat ning tantramassööri, kelle praktikates on rohkelt tööd energiatega ning meditatsioone. Õpetajatepaar Niten ja Santoshi viivad läbi koolitusi, mis on pigem elavamad, seal on mängulisust, tantsu ning joogat. Oma töös toetuvad kõik eelpoolmainitud muuhulgas ka Osho töödele. Mainin siinkohal, et kuigi intervjuud on tehtud aastal 2012, toimuvad nimetatud õpetajate kursused Eestis ka praegu (kevad 2014). Eesti tantramassööride töö aluseks ongi peamiselt Lokiano õpetused.

³² Wilhelm Reich (1897 –1957) oli Austria päritolu psühhiaater ja psühhoanalüüsi koolkonna rajaja. Vt nt <http://www.wilhelmreichtrust.org>

7.3 Tantra koolitused Eestis

Teine osa küsimustikust oli konkreetsem, puudutades tantra koolitusi. Kohandasin küsimusi vastavalt sellele, kas intervjuerisin parajasti tantraõpetajat, koolitustel osalejat või muudmoodi tantraga seotud informanti (näiteks tantramassööri).

Küsimused koolituste kohta jagasin neljaks punktiks. Kuidas koolitused tavaliselt toimuvad (kus, kui kaua ning kursuste hind). Kui suured on grupid, kas on rohkem mehi või naisi ning osalejate keskmine vanus (või vanusevahemik). Mida tantrakursustel tehakse, mis ülesandeid osalejatele antakse. Lõpuks uurisin ka, mis on informandi arvates kursuste eesmärk, nii osalejate kui ka juhendaja jaoks.

Tantraõpetajate ja koolituste korraldajate veebilehtedel oleva info järgi jääb kahe- kuni kolmepäevase kursuse hind 150- 250 euro vahele. Paaridele kehtivad tihti soodustused. Hind sisaldab tavaliselt ka toitu, jooke ning kirjalikke materjale.

Iga õpetaja koolitused on loomulikult erinevad. On regulaarselt koos käivaid grupe, kus õpetaja roll hajub, ta on siis pigem praktikate juhendaja. Suurem osa koolitusi kestavad vaid paar päeva ning osalejad peale kursust üksteisega enam regulaarselt ei kohtu.

Näiteks tantraõpetaja, kes teeb aegajalt üheõhtuseid koolitusi. *Koolitus toimub mõnes korteris, neli kuni viis tundi kestva õhtuse koosviibimisena. Ka kahe- kuni kolmepäevaste suvelaagritena* (M 59). Kursuse maksumus on 6 kuni 10 eurot, arvestades teiste tantraõpetajate koolitustega, on hind väga soodne. Tegu on tuttavate inimestega, 10-20 inimest vanuses 25 kuni 45, naisi tavaliselt rohkem. Nad käivad koos praktiseerimas, tehakse kindlaid harjutusi ning massaaže. Regulaarselt koos käivat ning koos praktikaid tegevat seltskonda nimetatakse ka tantrapereks.

Ja siis tantra grupp teha, tantra perekond, ehk siis teatud inimesed, kes käivadki koos, et see energia ei muutuks, et need inimesed käiksidki koos, millalgi läheb see grupp nagu lukku. [...] Siis saab alles sügavamale minna, kui see energia kõikidele sobib. Selline praktika on Euroopas olemas. Eestis ei ole niipalju. (M 39)

Tantrapere kontseptsiooni võib siduda *new age* tantraga. Vastukaaluks näiteks Indias traditsiooniline õpetaja- õpilase üks ühele suhe.

Intuiivteaduste kooli raames jah, on mul ka tantra teema, kuna seal üldine kooliteema on bioenergeetika, aga seksuaalenergia on inimese kõige tugevam energia, siis ta sinna sobib väga hästi. Ja kuidas ma viin läbi, no tutvustan siis neid erinevaid tantra ilminguid erinevates usundites, vaimsetes õpetustes, raamatute põhjal, need kirja pandud raamatutes, videomaterjali näitan, annan ka praktilisi juhiseid. [...] Edasi läheb see asi väga individuaalseks, ei ole enam grupitöö, vaid guru ja õpilase suhe. Kindlaid reegleid ei oska siin ka anda, just nagu hetkel kujuneb.[...] Vaadake see tantra, ka idamaades, kust ta pärit on, on olnud salaõpetus, sellistest asjadest ma ei saa eriti põhjalikult rääkida, mida me veel teeme. (Luhaäär 2012)

Tantra koolitustest rääkides pean grupi all silmas ühel koolitusel osalevaid inimesi (mitte grupp kui tantrapere).

Tavaliselt on koolitusel on 20-25 inimest, võib ka vähem või rohkem, oleneb õpetajast, kursuse sihtrühmast (algajad, edasijõudnud) ning ka koolituse ruumide mahutavusest. Õpetajad jälgivad, et grupis oleks mehi ning naisi enamvähem võrdselt, kuid tavaliselt on naisi kursustel rohkem. Keskmist vanust on raske välja tuua (ka õpetajatel) inimesi käib kursustel vanuses 20-60.

25-26 inimest oli seal, suur grupp, ma olin üks vanemaid, no ütleme 35 oli keskmine vanus, mõned olid ka päris noored, kuskil 25, aga minuvanuseid paar tükki oli veel. Esimeses osas oli 50/50 enam vähem, vist oli paar naist rohkem, teises osas oli, imelik küll, aga meeste ülekaal, paar meest oli rohkem. Tavaliselt on naisi alati rohkem, naisenergiat. (M 47)

Nii Tallinnas kui Tartus on selline kooliklassi suurune grupp olnud, 20-25 umbes. Naisi on ikka natuke rohkem kui mehi, kaks kolmandikku. Igas vanuses on, tõesti igas vanuses, igasuguse elukutsega. (Luhaäär 2012)

Küsimuse peale, mida tantrakoolitustel tehakse, sain nii üldiseid vastuseid (näiteks praktikad, meditatsioonid, teoorialoeng) kui ka konkreetseid kirjeldusi. Jagaksin

vastused kolmeks: töö energiatega, sh massaaž, erinevad praktikad (tihti mainitud kui tantsulised, mängulised harjutused) ning teooria ehk õpetaja loeng.

Praktika tegelikult on [tantra harjutused], sest tantra ongi üle 90% praktika, mina saan aru ja mõni üksik protsent teooriat. Seal kus ma olen käinud on praktika. Sissejuhatus, energeetilised harjutused, siis järjest sügavamale mindud nende harjutustega. Mulle endale meeldib ka praktilisi asju rohkem teha. (M 39)

Informandi kogemused viitavad pigem *new age* tantra koolitustele, kus on suur rõhk erinevate harjutuste õppimisel. Ta kirjeldab ka põhjalikult, kuidas ta tantrat praktiseerib:

Ma teen Tartus massaaži iga nädal, see on energeetiline, tantramassaaž, sellega ma tunnen, kui ma seda massaaži korra nädalas teen, tunnen, et lähen nii sügavale jälle selle tundega, nagu seal grupiski [tantrapere] tekib täpselt. Kui ma teen ühele inimesele massaaži, olen kusagil ära, tegelen nende energiatega ja minule täitsa piisab sellest massaažistki, et seda energiataset endas hoida, ma tunnen, et ei olegi vaja niipalju seal gruppides käia, nii nagu ma vanasti käisin. Niipalju on, et Lokiano koolitusi, neid me teeme kahe, pooleteise kuu tagant, et nendel ma olen ise ka osalenud vahel ja aitan korraldada, et kui ma seal juures olen, kasvõi vaatlejana, siis ma olen samamoodi seal energiates sees, et sellest nagu täitsa piisab minu jaoks. Ja massaaž ka juurde. [...] tehakse harjutusi, algul tutvumisharjutused, ja siis on energeetilised harjutused, massaažid esimene õhtu, teine päev minnakse siis juba sügavamale nende protsessidega kindlasti. (M 39)

Tantra on seega tema jaoks peamiselt praktikad, energi töö ning massaažid. Erinevate massaažide olulisust tantra praktiseerimisel mainisid ka teised informandid.

On meditatsioone, on harjutusi, nii üksi kui ka grupis. On tantsimist, liikumist, palju massaaži. (N 46)

Mõned õpetajad peavad oluliseks kursuse jooksul teha palju praktilisi harjutusi ning liikuda, näiteks tants, jooga. Teistel koolitustel on põhirõhk teorial, ehk siis õpetaja loengud.

Esimene [osa koolitusest] oli see üldtutvustav tantra olemuse kohta, mis on tantra, seal oli ka ajaloost aga mul on mälu nii selektiivne, mis mind ei huvita, mis minule isiklikult tähtis ei ole, selle ma lihtsalt lülitan välja ja pööran tähelepanu sellele, mis on tähtis. Üldse see mis tantra endast kujutab. [...] ja hästi palju oli teooriat, teises osas, ma ei viitsinud kirjutada [...] ma saan seda raamatutest vaadata, et millise tšakra avamiseks on millised poosid vahekorra ajal parimad, see on selline puhas teooria. (M 47)

Uurisn ka, mis tantra kursustel osalejate (ja õpetajate) jaoks kursuste eesmärgiks võiks olla.

Ma usun, et ilma eesmärgita ei tehta midagi. Inimesed, kes tantrale tulevad, on aru saanud, et tantra on enam kui seks, ta on ilus, ta on kunst. Usun et kõigil on eesmärgid tantrasse tulles, ikka tahetakse katsetada oma piire ja tunnetust, õppida midagi uut, elavdada oma voodielu. (N 46)

Energiate harmoniseerumine. Sügav seesmine rahu, rõõm. Uued taipamised („valgustumised“) seoses enda ja teistega. (M 59)

Koolituste üldine eesmärk osalejatele ning korraldajatele on saada teadmisi, uued taipamised, arusaamad ning isiklik areng. Samas mainiti muidugi ka uusi teadmisi seksuaalsusest ning soovi parandada suhteid oma partneriga.

7.4 Tantra sobivus eestlastele

Küsisin informantidelt, kuidas tantra nende arvates eestlastele sobib. Soovisin siinkohal teada saada, kas levinud arusaam, et eestlased on kinnised ning end kergelt ei ava, mõjutab kuidagi nende tantraõpinguid. Samuti olin huvitatud, kuidas eestlastele sobivad idamaised spirituaalsed praktikad.

Väga hästi sobib [tantra eestlastele]. Eestlane on algul ainult tagasihoidlik, aga kui juhendaja on teadlik ja tundlik inimestest ja energiatest, siis avanevad kõik. [...]Tantras inimesed tihti häbenevad oma keha. Aga kursuse lõpuks ei taha keegi panna riidesse ja kõik kordavad alati - inimene on kõige ilusam siis, kui ta on alasti. Siis ei ole maske, selliste nimedega nagu Nike ja Armani jne. Inimene on ehe tema ise. Jumalik. Puhas. Siiras. (N 46)

Ka mitmed teised informandid mainisid, et oluline on siinkohal turvaline keskkond ning õpetajapoolne juhendamine ja toetamine. Kui need tingimused täidetud, siis sobib tantra eestlastele hästi. Samas oleneb see muidugi sellest, millisest tantrast jutt käib.

Minu hinnangul on sihtgrupp väga väike, kes oleks valmis vastu võtma iidseid tantra õpetusi, mis mõeldud vaid vaimseks valgustumiseks. Enamus tuleb ikkagi midagi seksuaalsuse kohta teada saama. (Tamm 2012)

Toodi ka välja, et kuna seksuaalsusega seotud teemad olid Eestis keelatud ning lisaks ristiusu poolne keha pelgus ja põlgus- kõik see on pannud inimesed oma keha häbenema.

Ma arvan, et ta tegelikult sobib, aga see võtab aega.[...] Eestis on nagu võib-olla see, hästi palju on seda nagu keelatud olnud, kõik, sellest ei räägita. Inimestel on kõik seksuaalsusega seotud teemad on nagu, noh, maha surutud. See on nagu midagi häbiväärset. See on nagu midagi inetut, koledat. Et see on nagu pähe tambitud. Et ütleme, et neid arusaamu nagu muuta, et ma arvan, et siin Eestis nüüd on tekkinudki selline, tantra kogukonnast on siis välja kasvanud grupp inimesi, kes siis üritavad seda, noh, kollektiivselt teadvust nagu selles suunas nagu natuke harida ja muuta, siis läbi oma isikliku töö [...] Ma arvan, et see sobib Eesti inimestele, sest huvi on järjest kasvav. Et kasvõi see massaažki, mida me pakume [tantramassaaž], et see on järjest selline arenev ja inimestel on nagu soov ka jõuda selle nii-öelda holistilise tervenemiseni. Et tegelikult jah, massaaž on üks selline võimalus, mis seda võimalikult mitmel moel nagu aitab nagu teha. (N 34)

Valdavalt ikka ongi religioossed inimesed [Eestis]. On tehtud mingisugune uurimus, et me oleme Euroopa rahvaste osas kõige vähem religioosne rahvas, mina ei usu seda. No seda võib väita lähtudes siis võib-olla jah luterlusest või kristlikust religioonist, aga meil väga paljud inimesed on võtnud teistest religioonidest väärtusliku ja kasutatavad seda. Paljud mediteerivad, paljud tegelevad joogaga, võib-olla me oleme üks religioossemaid rahvaid Euroopas üldse, mitte vähem religioosne. Ja sinna asetub ka tantra väga hästi paika siis. Kristlik usund on ju väga halvasti suhtunud kehasse ja selle tõttu ei saanud inimestel tekkida see bioenergeetika traditsioon ka, et hakata uurima kehasiseseid energiasid. Sellega tegeleti idamaades aastatuhandeid, Indias ja Tiibetis ja Hiinas ja nüüd hakkab ka meieni jõudma. Nüüd meid see ristiusu seksuaalsuse ja keha põlgus ja pelgus enam ei ahista meie inimesi, et ei ole enam takistusi selles suhtes inimestel niisuguste asjadega tegeleda. Nagu vabamad. (Luhaäär 2012)

Seda, et eestlased on vastuvõtlikumad erinevatele spirituaalsetele praktikatele (eelnevalt mainiti mediteerimist ning joogat), arvab ka teine informant.

Eestlased on üleüldiselt nende õpetajate arvates või nende juhendajate jutu järgi väga vastuvõtlikud sellistele asjadele. Et teised rahvad, kes on rohkem kristlased või kes on ma ei tea mingi religiooniga rohkem seotud, et need ei lähe nii kergelt kaasa. Aga eestlastele üldiselt vist meeldib selline asi, sest neil puudub sügav [seos mingi usu, religiooniga], mitte kõigil, aga suuremal osal. (N 42)

Mainitakse ka energiatöö sobivust eestlastele (vt ka eelnevalt Luhaääre viidet bioenergeetikale).

Ma arvan, et väga hästi sobib. Tantra tuleb eestlastele teha selliseks, et see neile sobib, et ei pea väga kiirustama neid asju, võib alguses lihtsalt teha energiatööd ja rääkida neist energiatest, eestlaste jaoks on see alati huvitav olnud, töö energiatega ja seksuaalsuse tõstmine, seksuaalenergia liikumapanek. Eestlased on ju selline nõiarahvas olnud juba vanast ajast, ma arvan, et see energiatega liigutamine on eestlaste jaoks, enamuse jaoks huvitav. (M 39)

Taaskord mainitakse, et tantral on ühiseid jooni Eesti maausuga. Lisaks energiate liigutamine tantras olevat eestlastele kui nõiarahvale sobiv.

Ma arvan, et selle ürgeestlasliku loomusega ta sobib kokku, isegi osa sellest. Ma küll ei tea suurt maausust, ma pean tunnistama, olen küllaltki võhik selles suhtes, aga millegipärast mul on arusaamine, et see on ka üpriski tantristlik usk, kui nii võtta, see maausk. Eestlane on küllalt kinnine. Eestlasel on raske sulanduda ühte teistega, need grupid, kus mina olen olnud, paraku jäävad.. see kaitserefleks on niivõrd suur ja enda avamine on eestlasele raskem, kui näiteks venelasele. Kindlasti potentsiaali on eestlastel, sest see ürgne alge on, aga eestlastel on kohutav kaitsereaktsioon, hästi tugev kiht on ümber, et see teeb võib-olla komplitseerituks asja. Ja eestlased häbenevad, äkki ma teen nüüd midagi.. mitte niivõrd enesepaljastust või midagi sellist, aga äkki ma teen midagi lollust, mis keegi minust arvab ja... see on eestlastel hästi tugev kompleks. (M 47)

Et kui nüüd eestlased ületaksid oma vale piiri, siis eestlastele sobiks tantra. Või hirmu valehäbi ees, hinnangute ees. Kui mõni ütleb, et mulle ei meeldinud see, no mis siis, see on ka kogemus onju. Aga kui ta ütleb: "jah, oli küll hea", aga nagu on selline... (Thule Lee 2012)

Tantraõpetajate sõnul on paljudel raske üle saada oma esialgsetest barjääridest, valehäbist ning hirmust. Kui need ületatud, siis on tantristlikud praktikad kõigile sobivad. Eestlastel on teatav spirituaalne vabadus, puudub range religioosne taust. Samuti on käesoleva töö käigus korduvalt mainitud vanade nõialoitsude ning eestlaste maausu sarnasust tantrale. Seega võib öelda, et keskkond tantra levimiseks Eestis on paljulubav.

Kokkuvõte

Minu bakalaureusetööl oli kaks peamist eesmärki. Esmalt uurida, mis on see mitmekülgne traditsioon nimega tantra. Samuti, mis on Lääne *new age* tantra ning millest on tingitud selle populaarsus. Töö teine ning peamine eesmärk oli analüüsida tantrat Eestis. Bakalaureusetöö teemavalik tulenes huvist teema vastu ning sellest, et tantra praktiseerimist Eestis ei olnud keegi veel põhjalikult uurinud.

Töö esimene osa uurib, mis on tantra erinevad tähendused ning tõlgendused. Esimene osa annab ka ülevaate tantra ajaloost ja teooriast ning tantra praktiseerimisest Indias. Töö terviklikkuse huvides on koondatud ühte peatükki tantra teooria ning ajalugu, sest need on lähedalt seotud. Lähtusin hüpoteesist, et tantra Eestis on sümbioos algsest, Indiast pärit õpetusest ning Läänes levinud *new age* tantrast. Seetõttu tutvustab töö ka tantra jõudmist Läände ning *new age* tantra teket ja arengut.

Töö teine osa tugineb peamiselt intervjuudele tantra praktiseerijate ning õpetajatega Eestis. Kasutasin töös ka enda tehtud märkmeid erinevatelt tantrateemalistelt koolitustelt Tallinnas ning Tartus. Bakalaureusetöö viies kuni seitsmes peatükk tutvustavad ning analüüsivad tantra levikut Eestis. Viies peatükk kirjeldab tantra ajalugu Eestis ning selle kujunemist peamiselt Lääne *new age* tantra mõjul. Järgmine peatükk tutvustab tantraõpetajaid, kes Eestis kursusi läbi viivad. Seitsmes peatükk hõlmab töö käigus tehtud intervjuude tutvustust ning analüüsi.

Tantra on väga mitmekülgne uskumuste süsteem, mis võib tähendada nii kirjalikke materjale (tantrad) kui ka kindlaid praktikaid. Tantra Eestis on üsna uus nähtus, hakates laiemalt levima 1990ndatel. Tantra koolitused Eestis said populaarseks paarkümmend aastat hiljem. Eesti tantraõpetajate õpetused on paljuski erinevad, mõned õpetajad järgivad traditsioonilist India tantrat, teised on *new age* praktikatele omaselt koondanud oma õpetustesse teadmisi nii Idast kui Läänest.

Tantraõpetajate sõnul sobib tantra eestlastele hästi, oluline on üle saada sisemistest barjääridest ning valehübist teema suhtes. Eestlastel on teatav spirituaalne vabadus, puudub range religioosne taust. Samuti on käesoleva töö käigus korduvalt mainitud vanade nõialoitsude ning eestlaste maausu sarnasust tantrale. Seega potentsiaali tantra edasiseks levikuks ning kohanemiseks Eestis on.

Summary

This thesis had two main aims. First, to find out what this interesting and dynamic tradition called tantra is. Also, what *new age* tantra is and why it is so popular. The second and the main purpose of the thesis was to examine the practice of tantra in Estonia. My main reason for choosing this topic was that this subject has not been thoroughly researched before.

The first part of the thesis investigated what tantra is - trying to define the indefinable. These chapters also provided information about the history of tantra in India, about its origins. The following chapter introduced the beginning and development of the *new age* tantra in the West (mainly the USA and the United Kingdom).

Chapters five to seven focused on tantra in Estonia. I introduced tantric teachers and different tantric courses. The research was based on fieldwork materials, which were collected in 2012. During that period, I made ten semi-structured interviews with people related to tantra-teachers and practitioners. The results of the ethnographic interviews are reflected in this chapter.

Tantra is very versatile system of beliefs involving written materials (Tantras) and practices. Tantra in Estonia became more widespread in the 1990s. Tantra courses became popular about twenty years later. Some teachers in Estonia follow the traditional Indian Tantra, others mix *new age* tantra practices and different teachings from the East and West.

Estonians have a certain degree of spiritual freedom and lack strict religious background. It is also mentioned several times in this paper that there are many similarities between the Estonian natural religion and Tantra. Thus, there is potential for the further spread of tantra in Estonia.

Kasutatud allikad

Kasutatud kirjandus

Biardeau, Madeleine 1981. *Hinduism: the Anthropology of a Civilization*. Paris: Flammarion.

Biernacki, Loriliai 2007. *Renowned Goddess of Desire: Women, Sex, and Speech in Tantra*. Oxford University Press.

Butterfield, Stephen T. 1994. *The Double Mirror: A Skeptical Journey into Buddhist Tantra*. North Atlantic Books.

Carrette, Jeremy; King, Richard 2004. *Selling Spirituality: The Silent Takeover of Religion*. New York: Routledge.

Coleman, James William 2002. *The New Buddhism: The Western Transformation of an Ancient Tradition*. Oxford University Press.

Cort, John E. 2000. *Worship of Bell-Ears the Great Hero, a Jain Tantric Deity*. White, David Gordon (ed.) *Tantra in practice*. Princeton University Press.

Cozort, Daniel 2005. *Highest Yoga Tantra*. Snow Lion Publications.

Dasgupta, Shashi Bhushan 1974. *An introduction to tantric Buddhism*. University of Calcutta.

Davidson, Ronald M. 2004. *Indian Esoteric Buddhism: A Social History of the Tantric Movement*. New York: Columbia University Press.

Drury, Nevill, 2004. *The New Age: Searching for the Spiritual Self*, London, England, UK: Thames and Hudson.

Dowman, Keith 1986. *Masters of Mahamudra: Songs and Histories of the Eighty-four Buddhist Siddhas*. NY: State University of New York Press.

- Eliade, Mircea 2009 [1958]. *Yoga: Immortality and Freedom*. Princeton: Princeton University Press.
- Feuerstein Georg 1990. *Holy Madness: The Shock Tactics and Radical Teachings of Crazy-Wise Adepts, Holy Fools and Rascal Gurus*. Paragon House: New York.
- Flood, Gavin. D. 2006. *The Tantric Body: The Secret Tradition of Hindu Religion*. London: I.B. Tauris.
- Garrison, Omar 1964. *Tantra: The Yoga of Sex*. New York: The Julian Press.
- Harper, Katherine Anne (ed.), Brown, Robert L. (ed.) 2002. *The Roots of Tantra*. State University of New York Press.
- Heelas, Paul 1996. *The New Age Movement: The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Oxford: Basil Blackwell.
- Keown, Damien 2003. *A Dictionary of Buddhism*. Oxford University Press, lk 292
- Kinsley, David 2008 [1998]. *Tantric Visions of the Divine Feminine: The Ten Mahāvidyās*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers.
- Lorenzen, David N. 2002. *Early evidence for Tantric Religion*. Harper, Katherine Anne; Brown, Robert L. (eds), *The Roots of Tantra*. Albany, NY: SUNY Press.
- Luhaäär, Ingvar 2009. *Gurud. Vaimsed õpetajad euroopa kultuuriruumis*. Tallinn: Intuitiivteaduste kool.
- O'Flaherty, Wendy Doniger 1980. *Women, Androgynes, and Other Mythical Beasts*. The University of Chicago Press.
- Osho 2012. *Tantra. Ülim mõistmine*. Tallinn: Pilgrim.
- Padoux, André 1986. *Tantrism*. In *Encyclopedia of Religions*. New York: Macmillan. Vol 14, lk 272-276.
- Pike, Sarah M. 2004. *New Age and Neopagan Religions in America*. Columbia University Press.

- Pond, David 2008. *Lääne teeotsija idamaistel radadel. Avastamas budismi, hinduismi, taoismi ja tantrat*. Kirjastus Nebadon.
- Samuel, Geoffrey 2008. *The origins of yoga and tantra. Indic Religions to the Thirteenth Century*. Cambridge University Press.
- Shaw, Miranda Eberle 1994. *Passionate Enlightenment. Women in Tantric Buddhism*. Princeton University Press.
- Snellgrove, David L. 1987. *Indo-Tibetan Buddhism: Indian Buddhists and their Tibetan successors*. London, Serinida.
- Urban, Hugh B. 2006. *Magia Sexualis: Sex, Magic, and Liberation in Modern Western Esotericism*. University of California Press.
- Urban, Hugh B. 2011. *The Power of Tantra: Religion, Sexuality and the Politics of South Asian Studies*. Brijbasi Art Press Ltd, New Delhi
- Urban, Hugh B. 2003. *Tantra: Sex, Secrecy, Politics, And Power In The Study of Religion*. Berkeley: University of California Press.
- Valder, Ülev 2011. *Hiiepoeg*. Tallinn: Ingvar Luhaäär.
- Valsberg, Tom 2012. *Kuidas rännata ilma hirmuta*. Pilgrim.
- Van Lysebeth, Andre 1995. *Tantra: The Cult of Feminine*. Motilal Banarsidass Publ. India
- Weeks, Jeffrey 1985. *Sexuality and Its Discontents: Meanings, Myths, and Modern Sexualities*. London: Routledge.
- White, David Gordon (ed.) 2000. *Tantra in practice*. Princeton University Press.
- Young, Serinity 2004. *Courtesans and Tantric Consorts: Sexualities in Buddhist Narrative, Iconography, and Ritual*. New York: Routledge.

Internetiallikad

„Ida mõtteloo leksikon“, koostajad Linnart Mäll, Märt Läänemets, Teet Toome.
Veebiversioon <http://www.eao.ee/index.php?page=leksikon> (vaadatud 26. mai 2014)

2011 aasta rahvaloenduse tulemused <http://www.stat.ee/rel2011> (vaadatud 26. mai 2014)

Info erinevate kursuste kohta <http://www.vikerkaaresild.org> (vaadatud 26. mai 2014)

Raadio 2 saade Halloo, Kosmos <http://www.hallokosmos.ee> (vaadatud 26. mai 2014)

Tantratee grupp Facebook'is <https://www.facebook.com/groups/417179308308133/>
(vaadatud 26. mai 2014)

Tantra grupp Facebook'is <https://www.facebook.com/groups/103909759702295/>
(vaadatud 26. mai 2014)

Eesti tantraõpetajad:

Koolitused Tallinnas <http://www.tantratee.ee/> (vaadatud 26. mai 2014)

Crystal Ra Laksmi <http://kohalolu.com/new-flow/> (vaadatud 26. mai 2014) ning
<http://crystalralaksmi.com/eesti> (vaadatud 26. mai 2014)

Marika Tamm <http://tantra.ee/> (vaadatud 26. mai 2014)

Moses Maimon <http://www.bhairavayoga.com/> (vaadatud 26. mai 2014)

Peeter Liiv <http://www.elukestevareng.com/> (vaadatud 26. mai 2014)

Thule Lee ja Erik Grünberg <http://www.leesoja.ee/> (vaadatud 26. mai 2014)

Tantrafestival Eestis <http://tantrafestival.ee/> (vaadatud 26. mai 2014) ning

<https://www.facebook.com/tantrafestivalestonia> (vaadatud 26. mai 2014)

Tantramassaaž Tartus <http://muudaelu.eu/> (vaadatud mai 2014)

Välitöömaterjalid

KM 2013 ja KM 2014 – välitööpäevikud aastast 2013 ja 2014. Märkmed tantrat tutvustavatel seminaridel, vestlustest tantra praktiseerijatega ja muu teemaga seotud info.

Lisa 1

Kirjalik küsitluskava

Nimi (või anonüümne):

Vanus:

Amet/tegevusala:

Kuidas sa defineeriksid tantra? Mida see tähendab sinu jaoks?

Mida tead tantrismi ajaloost maailmas/Eestis?

Kuidas sa jõudsid tantrani?

Milliseid teisi vaimseid praktikaid oled järginud, kus osalenud (kui oled)?

Kelle juures õppisid tantrat? Kelle õpetustele toetud oma töös? Mis on selle eripära võrreldes teiste tantra koolitajate/õpetajate põhimõtetega?

Mis on sinu jaoks kõige olulisem tantra juures (millised põhimõtted)?

Kas tantra on mõjutanud sinu elu, arusaamu? Kui jah, siis kuidas?

Kuidas tantrat harrastatakse? (näiteks praktikad)

Koolitustest:

Kuidas koolitus tavaliselt toimub? Kus, kui kaua, maksumus?

Kui suured on grupid? Mehed/naised? Vanus?

Mida koolitustel tehakse, mis ülesandeid osalejatele antakse?

Eesmärk osalejate jaoks/juhendaja jaoks? Ja lõppeesmärk, kui on?

Miks sa tegeled koolituste läbiviimisega?

Kuidas tantra eestlastele sobib? (täpsustavalt: iseloom; religioosne taust või selle puudumine)

Millised plaanid on sul tulevikuks seoses tantraga? (näiteks koolitused, ise juurde õppida)

Sinu arvamus tantra tulevikust Eestis/maailmas?

Lisa 2

Intervjuude tabel

Nimi/sugu ja vanus	Intervjuu vorm, kestvus ja kuupäev	Informandi seos tantraga
N 42	Suuline intervjuu 02.03.2012 01:44	Käinud tantrakursusel
M 47	Suuline intervjuu 30.03.2012 00:45	Jooga praktiseerija, käinud tantrakursusel
M 39	Suuline intervjuu 09.04.2012 01:13	Tantramassöör, tantralaagrite korraldaja
N 34	Suuline intervjuu 10.05.2012 01:40	Tantramassöör, tantramassaaži õpetaja
N 46	Kirjalik vastus e-maili teel 16.04.2012	Käinud tantrakursustel ning hiljem abiks kursuste korraldamisel
M 59	Kirjalik vastus e-maili teel 16.04.2012	Tantra koosviibimiste ning laagrite korraldaja
Marika Tamm 35	Kirjalik vastus e-maili teel 06.05.2012 + Saates Halloo, Kosmos! 06.05.2012	Tantraõpetaja
Moses Somananda Maimon 41	Suuline intervjuu 16.04.2012 00:30	Tantra, jooga ja meditatsiooni õpetaja
Thule Lee 40, Erik Grünberg 45	Suuline intervjuu 17.06.2012 03:17	Tantraõpetajad
Ingmar Luhaäär 66	Suuline intervjuu 07.04.2012 00:40	Tantra praktiseerija, bioenergeetika õpetaja

Lisa 3

Mandala Śrī Chakra/ Śrī Yantra

<http://assets1.zujava.com/sites/default/files/articles/2630/sriyantrared.jpg>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Maria Tappo

(sünnikuupäev: 03.12.1984)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Tantra Eestis, mille juhendaja on prof Art Leete,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 26.05.2014